

Zpráva za období od 1. července do 31. prosince 2008 o stavu vyřizování stížností podaných proti České republice k Evropskému soudu pro lidská práva

Na úvod zpráv o stavu vyřizování stížností podaných k Evropskému soudu pro lidská práva (dále jen „Soud“) obvykle uvádíme statistické údaje. Nebude tomu jinak ani tentokrát. Předtím však bude třeba zasadit čísla týkající se České republiky do širšího kontextu.

Kontext

Kontext vyznívá jednoznačně nepříznivě pro fungování kontrolního mechanismu Evropské úmluvy o lidských právech (dále jen „Úmluva“).

K 31. prosinci 2008 vykázal Soud cca 97 300 nevyřízených stížností přidělených některému z rozhodovacích orgánů (soudnímu výboru či senátu) v rámci Soudu, přičemž za uplynulý rok tento počet narostl o 23 %. K uvedenému počtu je nicméně nutné přičíst ještě cca 21 450 nevyřízených stížností, které nebyly přiděleny rozhodovacímu orgánu a z nichž bude určitá část nakonec vyřízena administrativně (např. v situaci, kdy stěžovatel nesplní pokyn kanceláře Soudu, aby stížnost doplnil).

Soud ve Štrasburku je tedy nesmírně zatížen, přestože počet vyřízených stížností má též vzrůstající tendenci. V roce 2007 vydal Soud 28 794 rozsudků nebo rozhodnutí, jimiž s konečnou platností rozhodl o stížnostech, v roce 2008 to bylo o zhruba 11 % více, a to 32 045. Na první pohled však ani nárůst produktivity práce Soudu nestačí pokrýt nárůst počtu nevyřízených stížností. Situace se již dávno stala kritickou, čemuž odpovídají současné snahy Rady Evropy přispět k jejímu řešení; nemůžeme se však domnívat, že tyto snahy na centrální úrovni jsou způsobilé neustále se zhoršující situaci vyřešit. O to významnější je odpovědnost jednotlivých smluvních stran Úmluvy.

V tomto kontextu je nesporně pozitivní zprávou, že stížnosti podávané proti České republice s ročním odstupem představují menší zátěž pro Soud s ohledem na zavedení vnitrostátního prostředku nápravy nepřiměřené délky soudního řízení (zákon č. 160/2006 Sb.), o němž jsme referovali v předchozích zprávách. Relativní počet nevyřízených stížností proti České republice poklesl a naše země v pomyslném žebříčku klesla ze šestého na dvanácté místo. Stížnosti proti ní představují zhruba 2,2 % celkového počtu stížností. Je ovšem současně poctivé připomenout, že její podíl na počtu obyvatel členských států Rady Evropy dosahuje jen zhruba 1,3 %.

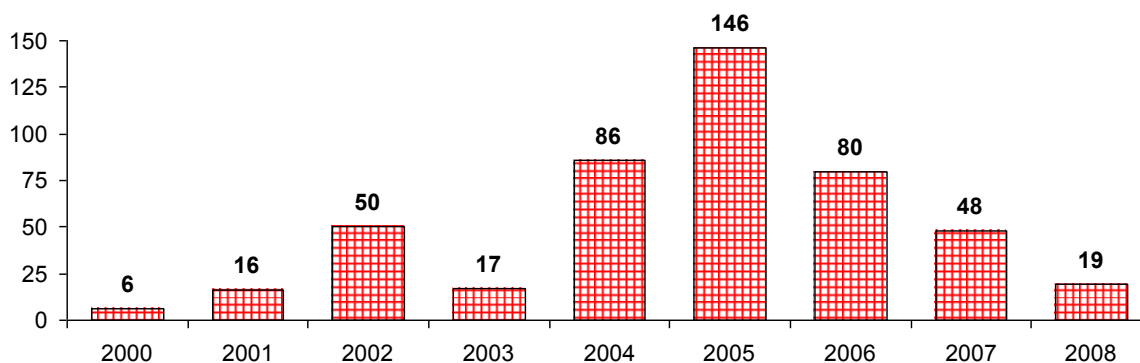
Zůstávají tudíž evidentně témata z oblasti dodržování lidských práv zaručených Úmluvou, jejichž jistá problematičnost podněcuje podávání stížností, a jimž by proto české orgány měly věnovat náležitou pozornost. Jako nejdůležitější oblasti lze na základě hrubého rozboru stávající agendy zmínit následující:

- délka soudních řízení a s ní spojené jevy na poli jiných základních práv (např. práva na osobní svobodu, práva na rodinný život nebo práva na pokojné užívání majetku),
- regulace nájemních vztahů,
- právo na účinný prostředek nápravy ve spojení s různými právy zaručenými Úmluvou.

Přehled stavu vyřizování stížností proti České republice

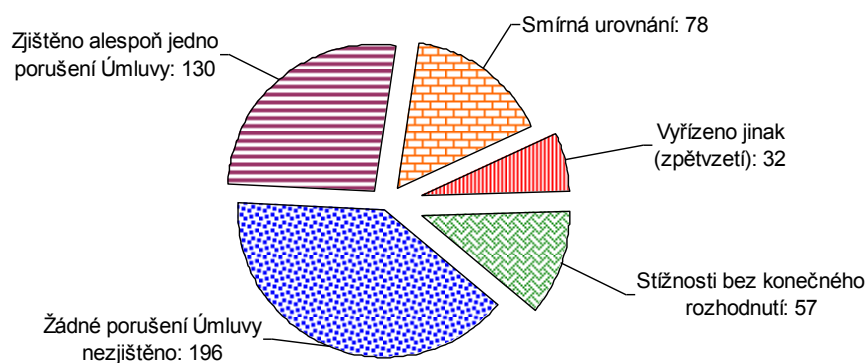
Graf č. 1 zachycuje situaci z hlediska stížností oznámených vládě České republiky. Jedná se o nápad nových případů v kanceláři vládního zmocněnce. K poklesu nově oznamovaných stížností v posledních letech došlo v důsledku již zmíněné novelizace zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, provedené zákonem č. 160/2006 Sb., u níž Soud s výhradou pozdějšího přehodnocení ve světle jejího uplatňování v praxi uznal, že zavedla účinný prostředek nápravy nepřiměřené délky soudního řízení.

Graf č. 1: Počet komunikovaných stížností proti České republice v jednotlivých letech (roky 2000 až 2008)

Graf č. 2 ukazuje statický obrázek o agendě tak, jak se jeví ke konci druhého pololetí roku 2008 z pohledu vlády České republiky.

Graf č. 2: Přehled stížností komunikovaných vládě České republiky od 1/1/1993 do 31/12/2008 podle stavu jejich vyřizování (celkem 493 stížností)

Tato zpráva je dále rozčleněna na část I, která obsahuje přehled případů uzavřených Soudem v období, za které se zpráva podává. Část II zprávy se zmiňuje o případech, u nichž v daném období došlo k jinému vývoji a řízení o nich před Soudem pokračuje. Část III zprávy bude věnována problematice výkonu rozsudků Soudem. Pro přehlednost můžeme odkázat na obsah zařazený na závěr této zprávy.

I. Přehled případů uzavřených Soudem v období od 1. července do 31. prosince 2008

Řízení před Soudem končí obvykle rozsudkem ve věci samé (oddíl 1.1.), prohlášením stížnosti za nepřijatelnou v plném rozsahu (oddíl 1.2.) nebo vyškrtnutím stížnosti ze seznamu případů, především z důvodu smírného urovnání (oddíl 1.3.).

1.1. ROZSUDKY SOUDU VE VĚCI SAMÉ

V daném období vynesl Soud celkem osm rozsudků, všechny byly odsuzující. Vláda požádala o postoupení jednoho z těchto případů (*Družstevní záložna PRIA*) velkému senátu.

1.1.1. Nové rozsudky Soudu

V rozsudcích Soudu vydaných ve druhém pololetí roku 2008 byla Česká republika odsouzena z důvodu porušení:

- článku 5 Úmluvy v aspektu zákonnosti zbavení svobody v případě *Rashed*, v aspektu přiměřenosti délky vazby v případě *Fešar*, v aspektu urychleného přezkoumání žádosti o propuštění na svobodu v případech *Fešar* a *Rashed* a v aspektu práva na slyšení v řízení o žádostech o propuštění na svobodu v případě *Husák*,
- článku 6 odst. 1 Úmluvy v aspektu práva na přístup k obecnému soudu v případě *Družstevní záložna PRIA* a k Ústavnímu soudu v případě *Regálová*, v aspektu zásady kontraktornosti v případě *Vokoun* a v aspektu spravedlivosti trestního řízení v případě *Melich a Beck*,
- článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě v aspektu zákonnosti zásahu do práva pokojně užívat majetek v případě *Družstevní záložna PRIA* a v aspektu přiměřenosti takového zásahu v případě *Forminster Enterprises Limited*.

Nyní následují podrobnější informace k jednotlivým rozsudkům, a to v chronologickém pořadí podle data, kdy byly vydány.

Rozsudek senátu páté sekce Soudu ze dne 3. července 2008 ve věci stížnosti č. 40593/05 – *Božena Regálová proti České republice*

Soud jednomyslně konstatoval, že právo stěžovatelky na přístup k soudu ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy bylo porušeno. Zbývající část stížnosti Soud prohlásil za nepřijatelnou.

(i) Skutkové okolnosti případu

Stěžovatelka se obrátila na Ústavní soud s návrhem na zrušení rozhodnutí odvolacího soudu. Jelikož bylo zjištěno, že ve věci bylo mezitím podáno dovolání, byla ústavní stížnost odmítnuta pro nevyčerpání všech procesních prostředků ochrany práva. Nejvyšší soud poté dovolání odmítl jako nepřijatelné a stěžovatelka podala proti rozhodnutí všech tří obecných soudů druhou ústavní stížnost. Ta byla odmítnuta jako zjevně neopodstatněná v části směřující proti rozhodnutí Nejvyššího soudu a jako opožděná v části brojící proti rozhodnutím soudů prvního a druhého stupně.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Podle názoru Soudu se daná věc podobá případu, kterým se zabýval v rozsudku *Vodárenská akciová společnost*, s tím rozdílem, že nyní Ústavní soud rozhodoval již poté, co ve sdělení č. 32/2003 Sb. ohlásil změnu svého dosavadního přístupu k posuzování přípustnosti ústavních stížností v případě jejich souběhu s mimořádnými opravnými prostředky. Toto sdě-

lení, které mělo zamezit dosavadnímu příliš restriktivnímu výkladu příslušných ustanovení zákona o Ústavním soudu, však bylo podle názoru Soudu v tomto případě aplikováno způsobem, který podobně jako v případě *Vodárenská akciová společnost* a řadě dalších, jimiž se Soud zabýval, zbavil stěžovatelku jejího práva na přístup k soudu, které je součástí práva na spravedlivý proces.

Vzhledem ke konstatování porušení článku 6 Úmluvy již Soud nepovažoval za potřebné zabývat se stěžovatelkou namítaným porušením článku 13 Úmluvy. Námitku porušení článku 1 Protokolu č. 1 potom zamítl jako nepřijatelnou pro neslučitelnost *ratione materiae* s Úmluvou.

(iii) Spravedlivé zadostiučinění

Stěžovatelka o přiznání spravedlivého zadostiučinění nepožádala, Soud jí proto žádnou částku z tohoto titulu nepřiznal.

Rozsudek senátu páté sekce Soudu ze dne 3. července 2008 ve věci č. 20728/05 – Antonín Vokoun proti České republice

Soud jednomyslně konstatoval, že právo stěžovatele na spravedlivé řízení ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy bylo porušeno.¹

(i) Skutkové okolnosti případu

Stěžovatel v ústavní stížnosti namítal porušení svých ústavně zaručených práv a svobod, k němuž mělo dojít tím, že Nejvyšší soud odmítl jeho dovolání bez odůvodnění (jak to umožňoval tehdy platný § 243c odst. 2 občanského soudního řádu). Ústavní soud si vyžádal vyjádření Nejvyššího soudu, se kterým nicméně stěžovatele neseznámil, a ústavní stížnost odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Soud uvedl, že respektování práva na spravedlivý proces, nahlíženého zejména pod úhlem principu kontradiktornosti, vyžadovalo, aby stěžovatel dostal příležitost reagovat na vyjádření Nejvyššího soudu nebo aby byl o něm alespoň informován, a mohl se tak rozhodnout, zda je nezbytné na něj reagovat či nikoli. Soud tak podobně jako v dřívějších rozsudcích *Milatová a ostatní* a *Mareš* dospěl k závěru, že postup Ústavního soudu nebyl v souladu s článkem 6 odst. 1 Úmluvy.

(iii) Spravedlivé zadostiučinění

Stěžovatel požadoval sumu převyšující jeden a půl milionu korun. Soud neshledal existenci příčinné souvislosti mezi údajnou materiální újmou a zjištěným porušením Úmluvy, jehož konstatování v rozsudku je zároveň podle jeho názoru namíste považovat za dostatečnou nápravu způsobené újmy morální. Nepřisoudil stěžovateli ani náhradu nákladů řízení, neboť jeho požadavek nebyl nijak doložen.

Rozsudek senátu páté sekce Soudu ze dne 24. července 2008 ve věci č. 35450/04 – Lubor Melich a Martin Beck proti České republice

Soud jednomyslně konstatoval, že právo stěžovatelů na spravedlivý proces ve smyslu článku 6 odst. 1, 2 a 3 písm. d) Úmluvy bylo porušeno a závěr o porušení Úmluvy sám o sobě poskytuje dostatečné spravedlivé zadostiučinění za morální újmu, která stěžovatelům vznikla, neboť mají možnost podat návrh na obnovu řízení před Ústavním soudem.

(i) Skutkové okolnosti případu

V lednu 1999 došlo mezi stěžovateli a třemi policisty k incidentu, který následně popisovali stěžovatelé a policisté odlišně. Stěžovatelé byli obviněni ze spáchání trestného činu útoku na

¹ Zbývající část stížnosti Soud zamítl jako nepřijatelnou již v rozhodnutí ze dne 20. března 2007.

veřejného činitele a v září 1999 byli shledáni soudem vinnými a byl jim uložen podmíněný trest odnětí svobody. Ústavní soud v říjnu 2001 nalezl v postupu orgánů činných v trestním řízení řadu procesních pochybení a odsuzující rozsudek zrušil. V červnu 2002 byli stěžovatelé znovu shledáni vinnými a odsouzeni k podmíněnému trestu odnětí svobody. Druhé ústavní stížnosti stěžovatelů již Ústavní soud nevyhověl a v březnu 2004 ji odmítl jako zjevně neopodstatněnou.

(ii) Odůvodnění rozsudku Soudu

Soud úvodem konstatoval, že jeho úkolem není vyjadřovat se k vině stěžovatelů či k tomu, zda vnitrostátní orgány správně zjistily skutkový stav a aplikovaly vnitrostátní právo. Jeho přezkum se proto zaměřil na tvrzení stěžovatelů, že jim orgány činné v trestním řízení nezajistily spravedlivý proces.

V této souvislosti Soud vnitrostátním orgánům vytkl, že ačkoli Ústavní soud zjistil ve svém nálezu z října 2001 některá procesní pochybení, zahrnující mimo jiné nezajištění svědků na místě incidentu policií, nebyl z tohoto zjištění vyvozen žádný důsledek, stejně jako z názoru Ústavního soudu, podle kterého nedostatek důkazů či mezery ve skutkových zjištěních nemohou jít k tíži stěžovatelů.

Ústavnímu soudu poté vytkl, že v rozhodnutí z března 2004 svoji reakci na zásadní námitku stěžovatelů týkající se závěru soudů o nevěrohodnosti svědků omezil na konstatování, že soudy podané vysvětlení nevěrohodnosti svědků je dostačující, ačkoli tato námitka byla jedním z hlavních argumentů vznesených stěžovateli před Ústavním soudem a navíc se dotýkala „práv a svobod“ zaručených Úmluvou, a vyžadovala tedy konkrétní a jasnou odpověď.

Soud dále uvedl, že obecné soudy dostatečně nevysvětlily, proč jednoho ze svědků vyleschly bez přítomnosti stěžovatelů. Názor odvolacího soudu, že tento svědek nebyl povinen odůvodnit svoji žádost o výslech v nepřítomnosti obžalovaných, a mlčení soudů pokud jde o argument stěžovatelů, že svědka nijak nezastrašovali, považoval Soud za neslučitelné s požadavky spravedlivosti a transparentnosti řízení. Takový postup může dle jeho názoru přispívat k dojmu, že soudci měli předem vytvořený názor na vinu stěžovatelů. V této souvislosti vyzdvihl důležitost toho, aby řízení bylo nejen spravedlivé, ale aby se též navenek spravedlivým jevilo.

Dle názoru Soudu měly veškeré výše uvedené obtíže ve svém souhrnu natolik omezující dopad na práva obhajoby, že došlo k porušení zásady spravedlivého procesu zakotvené v článku 6.

(iii) Spravedlivé zadostiučinění

Stěžovatelé požadovali náhradu morální újmy každý ve výši 4 000 € a náhradu nákladů řízení v celkové výši 3 440 €. Soud prohlásil, že konstatování porušení Úmluvy v rozsudku je dostatečnou nápravou případné morální újmy. Náhradu nákladů stěžovatelům nepřiznal, neboť nebyl předložen žádný doklad o zaplacení.

Soud také připomněl, že stěžovatelé mají možnost podat návrh na obnovu řízení před Ústavním soudem na základě zákona o Ústavním soudu, čímž bude dosaženo potřebného návratu situace stěžovatelů ve stav před porušením Úmluvy.

Rozsudek senátu páté sekce Soudu pro lidská práva ze dne 31. července 2008 ve věci č. 72034/01 – Družstevní záložna PRIA a ostatní proti České republice

Soud dospěl jednomyslně k závěru, že ve vztahu ke družstevní záložně došlo k porušení práva pokojného užívání majetku a práva na přístup k soudu s úplnou přezkumnou pravomocí, ale že ve vztahu k jednotlivým členům záložny je třeba tutéž stížnost prohlásit za nepřijatelnou.² Otázku spravedlivého zadostiučinění nepovažoval senát za způsobilou k roz-

² Stížnost již byla ve vztahu k nim prohlášena za nepřijatelnou rozhodnutím ze dne 31. ledna 2006, pokud jde o námitku na poli práva na přístup k soudu.

hodnutí a vyzval strany k předložení doplňujícího stanoviska a k případnému dosažení dohody.

(i) Skutkové okolnosti případu

Úřad pro dohled nad družstevními záložnami uvalil na stěžovatelku v lednu 2000 nucenou správu, kterou odůvodnil tím, že záložna prováděla činnosti nad rámec zákonného předmětu činnosti. Oprávnění řídicích orgánů záložny převzal nucený správce. Nucená správa byla ještě dvakrát prodloužena, a to v červenci roků 2000 a 2001.

Záložna využila prakticky každé příležitosti k podání opravných prostředků, ať už odvolání k Ministerstvu financí nebo žaloby či ústavní stížnosti, vždy však marně. S odvoláním na zjištění Úřadu označil Vrchní soud v Praze zavedení nucené správy za zákonné ve svém rozsudku z června 2002, když poznamenal, že Úřad nepřekročil meze svého správního uvážení, byť se jednalo o nejprísnejší opatření k nápravě zjištěných nedostatků, které zákon umožňoval.

Záložna také uplatnila nárok na náhradu škody ve výši 1,22 mld. Kč údajně způsobené zavedením nucené správy a činností nuceného správce. Tato žaloba však byla odmítnuta s tím, že ji nepodala oprávněná osoba; Obvodní soud pro Prahu 1 se ve svém usnesení z dubna 2003 odvolal na to, že zákon o spořitelních a úvěrních družstvech dával kontrolní komisi záložny toliko³ právo podávat odvolání proti rozhodnutím Úřadu.⁴

V únoru 2004 odmítl Nejvyšší správní soud žalobu proti prvnímu prodloužení nucené správy, neboť byla podle jeho názoru podána neoprávněnou osobou; Ústavní soud odmítl v březnu 2005 ústavní stížnost proti tomuto rozhodnutí pro zjevnou neopodstatněnost.⁵

Mezitím bylo stěžovatelce odňato oprávnění působit jako družstevní záložna, vstoupila do likvidace a byl na ni prohlášen konkurs. Konkursní řízení nadále probíhá u Krajského soudu v Brně.^{6,7}

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudy

Soud se námitkami stěžovatelky zabýval zejména na poli článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě (právo pokojného užívání majetku) a článku 6 odst. 1 Úmluvy (právo na přístup k soudu).

a) K právu pokojně užívat majetek

Stěžovatelka zpochybňovala jak důvodnost uvalení nucené správy, a to s odvoláním na svoji malou tržní sílu a údajně dobré finanční zdraví, tak pozitiva spojená s působením nuceného správce. Soud se nicméně celé věci chopil z poněkud jiného zorného úhlu a tyto otázky ponechal nezodpovězené.

Soud připomenul význam požadavku zákonnosti jakéhokoli zásahu do práva pokojně užívat majetek z hlediska zásady právního státu. Neřešil ovšem, zda bylo uvalení a prodloužení nucené správy v souladu se zákonem, ale soustředil se na otázku, zda právní řád poskytoval stěžovatelce dostatečné záruky proti svévoli. Přestože článek 1 Protokolu č. 1 neobsahuje žádné výslovné procesní požadavky a neexistence soudního přezkumu není sama o sobě

³ Takto byla bohužel vyložena změna zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech, provedená zákonem č. 100/2000 Sb.

⁴ Toto usnesení bylo zrušeno v dubnu 2007 Nejvyšším soudem, což Soud ve shrnutí skutkového stavu věci nereflektoval. Řízení tedy dále probíhá před obvodním soudem.

⁵ Stalo se tak navzdory tomu, že v té době již byl Ústavní soud informován o rozsudku Soudu z října 2003 *Kreditní a průmyslová banka proti České republice*, kde se řešila podobná otázka. Mezitím také Nejvyšší správní soud svůj právní názor na tento problém přehodnotil.

⁶ Ústavnost prohlášení konkursu byla napadena ústavní stížností podanou proti potvrzujícímu usnesení Vrchního soudu v Olomouci z února 2008.

⁷ Předseda představenstva záložny a někteří jeho rodinní příslušníci a zároveň představitelé záložny byli souzeni v trestním řízení za porušování povinnosti při správě cizího majetku, zneužívání informací v obchodním styku a porušování závazných pravidel hospodářského styku.

porušením tohoto ustanovení, podle Soudu musí být každý zásah do pokojného užívání majetku doprovázen procesními zárukami poskytujícími dotčenému subjektu rozumnou možnost zásah napadnout.

Soud z celé řady stěžovatelčiných tvrzení vybral jediné, a sice že po zavedení nucené správy neměla přístup k obchodním a účetním dokumentům, s jejichž pomocí by mohla rozporovat zjištění Úřadu o své hospodářské situaci. Přístup k těmto dokumentům závisel na vůli nuceného správce, který byl zaměstnancem Úřadu, a mohl tedy zmařit každý pokus o zpochybnění důvodnosti kroků Úřadu.

Situace sice mohla být jiná v době prodlužování nucené správy, ale zde sehrálo negativní úlohu to, že kontrolní komise záložny mezitím pozbyla zákonného oprávnění uplatnit svá tvrzení u soudu.

Soud tedy dospěl k závěru o porušení článku 1 Protokolu č. 1, který doprovodil svými úvahami o tom, že stát v tak citlivé ekonomické oblasti, jako je stabilita finančního trhu, požívá velké míry volného uvážení a že například v situaci krize sektoru družstevních záložen, kterou Česká republika v daném období prožívala, mohlo být životně důležité, aby stát zasáhl, a předešel tak nenapravitelné újmě záložně, jejím vkladatelům, věřitelům, sektoru družstevního peněžnictví nebo finančnímu systému jako celku. Toto uvážení však nemůže být neomezené, jinak by se právo pokojně užívat majetek stalo iluzorním. Podle Soudu stěžovatelka neprokázala, že by stát neměl rozumné důvody pro uvalení nucené správy. Následně se však výrazně snížilo nebezpečí, jemuž bylo třeba čelit, a proto nebyl důvod neposkytnout stěžovateli rozumný přístup ke sporným dokumentům nebo napadnout odepření takového přístupu před soudem.

Pokud jde o stejně koncipovanou stížnost 641 individuálních členů záložny, vzhledem k tomu, že samotná záložna měla možnost uplatnit sporné skutečnosti u Soudu, nejsou sami legitimováni se na Soud obrátit. Tuto část stížnosti tedy Soud prohlásil za neslučitelnou *ratione personae* s Úmluvou, jak vláda od počátku navrhovala.

b) K právu na přístup k soudu s úplnou přezkumnou pravomocí

Stěžovatelka tvrdila, že neměla možnost napadnout rozhodnutí o uvalení nucené správy u soudního orgánu s úplnou přezkumnou pravomocí (tzv. plnou jurisdikcí) a že rozhodnutí o prodloužení nucené správy nemohla napadnout u soudu vůbec.

Soud připomenul, že při rozhodování o občanských právech a závazcích musí mít soud pravomoc přezkoumávat veškeré relevantní skutkové i právní otázky; dodržení tohoto požadavku závisí na okolnostech případu. Vláda tvrdila, že vrchní soud při svém rozhodování v červnu 2002 provedl úplný přezkum bez ohledu na omezující ustanovení tehdejší části páté občanského soudního řádu. Soud podotkl, že tato právní úprava byla zrušena Ústavním soudem pro její rozpor s článkem 6 Úmluvy, nicméně rozhodující tu je, zda se soud ve správním soudnictví cítil při svém rozhodování vázán relevantními zjištěními správních orgánů, aniž by tyto otázky sám nezávisle hodnotil.

Ve své správní žalobě záložna namítala, že jí vytýkané transakce nebyly protiprávní a že nucená správa byla nepřiměřeně přísným opatřením. U tohoto druhého argumentu však vrchní soud nezkoumal otázku hospodářské situace záložny, a tudíž proporcionality zvoleného opatření, ale poukázal na správní uvážení Úřadu, jehož meze podle soudu nebyly překročeny. Vrchní soud tedy skutečně nezhodnotil, zda existuje skutkový základ pro zavedení nucené správy, a přezkoumal jen otázku zákonnosti správních rozhodnutí. Neprovedl tedy soudní přezkum v plném rozsahu, jak to požaduje článek 6 odst. 1 Úmluvy, který proto byl porušen.

Stěžovatelka sice artikulovala své námitky také na poli článku 13 Úmluvy, který zaručuje právo na účinný vnitrostátní prostředek nápravy, ale podle Soudu není třeba již tento aspekt stížnosti zkoumat vzhledem k absorpci požadavků článku 13 použitím článku 6 Úmluvy.

(iii) Ke spravedlivému zadostiučinění

V pasáži věnované použití článku 41 Úmluvy, který Soudu umožňuje přiznat spravedlivé zadostiučinění, se rozsudek omezuje na konstatování, že o této otázce nelze prozatím rozhodnout a že bude předmětem dalšího řízení s ohledem na možnost dosažení dohody mezi žalovanou vládou a stěžovatelkou.

Rozsudek senátu páté sekce Soudu ze dne 9. října 2008 ve věci č. 38238/04 – *Forminter Enterprises Limited proti České republice*

Soud dospěl jednomyslně k závěru, že bylo porušeno právo stěžovatelky na pokojné užívání majetku zaručené článkem 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě. Otázku spravedlivého zadostiučinění nepovažoval senát za způsobilou k rozhodnutí a vyzval strany k předložení doplňujícího stanoviska a k případnému dosažení dohody.

(i) Skutkové okolnosti případu

V lednu 1997 stěžovatelka od společnosti Královéhradecká brokerská, a. s. koupila cca 56 % akcií společnosti KOTVA, a. s. V rámci trestního řízení proti K. H., předsedovi představenstva Královéhradecké brokerské, a. s., a dalším osobám byl v květnu 1997 krajským státním zastupitelstvím podle § 27 odst. 3 písm. d) zákona o cenných papírech a § 79 odst. 1 trestního řádu vydán příkaz k registraci pozastavení výkonu práva majitele nakládat s těmito akciemi. Rozhodnutí se opíralo o podezření, že akcie jsou výnosem z vyšetřované trestné činnosti, a je proto nezbytné je zajistit za účelem zajištění nároku poškozených osob, mj. investičních fondů TREND a MERCIA. Stěžovatelka proti zajištění podala stížnost k vrchnímu, později i Nejvyššímu státnímu zastupitelství, vrchnímu soudu a následně i k Ústavnímu soudu. Její stížnosti však byly v dubnu 2004 definitivně zamítnuty.

Zajištění akcií nadále trvá, trestní řízení dosud neskončilo, neboť byl v roce 2008 vydán takový prvostupňový rozsudek, v němž soud navíc nevyсловil zabránění akcií.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Ve své stížnosti k Soudu stěžovatelka namítala, že v předmětné době nebylo možné považovat zaknihovaný cenný papír za věc ve smyslu trestního řádu, a zajistit ho tak postupem podle § 79 odst. 1 tohoto zákona. Rozhodnutí o zajištění akcií navíc nebylo možné nechat přezkoumat soudem. Zásah do jejích majetkových práv proto nevyhověl požadavku zákonitosti. Stěžovatelka též popírala, že by k zajištění akcií došlo v jakémkoli veřejném zájmu, jelikož poškozené osoby s ní uzavřely mimosoudní vyrovnání a nepovažovaly se již déle za poškozené osoby v trestním řízení, v jehož rámci došlo k zajištění akcií. V tomto trestním řízení navíc byly obžalovány osoby, které nejsou vůči stěžovatelce v žádném vztahu. Nakonec stěžovatelka namítala, že zajištění akcií trvá již více než 11 let, a proto takový zásah do majetkových práv nelze v demokratické společnosti považovat za přiměřený.

Soud v první řadě řešil otázku, zda zajištění akcií mělo vnitrostátní právní základ. V této souvislosti konstatoval, že v předmětné době trestní řád neupravoval otázku zajištění cenných papírů, ale pouze zajištění věcí. Teprve od ledna 1998 bylo výslovně stanoveno, že se cenný papír považuje za věc. Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství k dané otázce bylo vydáno až po uskutečnění zajištění. Právní teorie v dané době navíc zastávala rozdílné názory a neexistovala ustálená praxe nejvyšších soudních instancí. K výslovné zákonné úpravě zajištění zaknihovaných cenných papírů došlo až od ledna 2002. Soud však přesto dospěl k závěru, že státním zastupitelstvím přijatý výklad zákona nebyl pro stěžovatelku nepředvídatelný. Bylo tomu tak proto, že k zajištění akcií došlo v důsledku obchodu uzavřeného stěžovatelkou při výkonu její podnikatelské činnosti. Jelikož šlo o transakci velkého objemu a podnikatelské prostředí v té době nebylo ještě zcela stabilizováno, Soud dospěl k názoru, že pokud stěžovatelka postupovala s náležitou péčí, která předpokládá využití právního poradenství, nemohla jako jednu z možností vyloučit, že k zajištění akcií může dojít. Dále se Soud zabýval otázkou, zda měla stěžovatelka k dispozici dostatečné záruky proti svévolnému jednání ze strany státního zastupitelství. Soud poznamenal, že rozhodnutí o

zajištění akcií bylo rozhodnutím *sui generis* a nebylo proti němu možné podat stížnost. O žádosti o zrušení opatření z důvodu změny okolností navíc až do konce roku 2001 rozhodly nikoli soudy, ale státní zastupitelství. Soud podotkl, že ani ústavní stížnost nemůže v obecné rovině znamenat dostatečnou procesní záruku proti svévoli, jelikož Ústavní soud se nemůže zabývat pouze skutkovými omyly či porušením norem nemajících právní sílu ústavního zákona. V posuzovaném případě ovšem Ústavní soud zákonnost zajištění akcií přezkoumal a dospěl k závěru, že proběhlo v souladu se zákonem. Stěžovatelka tedy měla v řízení před Ústavním soudem k dispozici dostatečnou procesní záruku proti svévoli, a proto napadené zajištění akcií bylo zákonné ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

Při zkoumání legitimacy cíle sledovaného zajištěním akcií Soud konstatoval, že ochrana před závažnou hospodářskou kriminalitou je legitimním cílem, zvláště v období systémových společenských a hospodářských reforem, které jako vedlejší produkt s sebou přinesly i nárůst takové kriminality. Dále Soud podotkl, že ačkoli investiční fondy TREND i MERCIA uzavřely mimosoudní urovnání se stěžovatelkou, a může tak být na ně nazíráno jako na osoby, které se již nepovažují za poškozené trestnou činností, neodpadly všechny důvody pro zajištění akcií, jelikož menšinoví akcionáři fondů podali žalobu na neplatnost uzavřených mimosoudních urovnání. Podle Soudu proto zajištění akcií sledovalo v demokratické společnosti legitimní cíl.

Přesto však Soud nakonec dospěl k závěru o porušení článku 1 Protokolu č. 1, a to z důvodu nepřiměřené délky trvání zajištění. Soud vzal v potaz, že stěžovatelka mohla nadále pobírat dividendy ze svých akcií, podávat žaloby proti usnesení valné hromady a až do června 2006 na valné hromadě hlasovat, a též uznal důležitost důkladného vyšetření takto závažné trestné činnosti, nicméně vzhledem ke skutečnosti, že zajištění akcií trvalo (a stále trvá) déle než 11 let a tyto akcie mají nemalou hodnotu, nebyla nastolena spravedlivá rovnováha mezi veřejným zájmem a zájmem stěžovatelky na ochraně jejích majetkových práv. Stěžovatelka v daném případě byla nucena nést nepřiměřené břemeno, a došlo proto k porušení článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

(iii) Ke spravedlivému zadostiučinění

V pasáži věnované použití článku 41 Úmluvy, který Soudu umožňuje přiznat spravedlivé zadostiučinění, se rozsudek omezuje na konstatování, že o této otázce nelze prozatím rozhodnout a že bude předmětem dalšího řízení s ohledem na možnost dosažení dohody mezi žalovanou vládou a stěžovatelkou.

Rozsudek senátu páté sekce Soudu ze dne 13. listopadu 2008 ve věci č. 76576/01 – Jaromír Fešar proti České republice

Soud dospěl jednomyslně k závěru, že bylo porušeno právo stěžovatele na svobodu a osobní bezpečnost zaručené článkem 5 odst. 3 a 4 Úmluvy.

(i) Okolnosti případu

Stěžovatel byl v květnu 1996 obviněn z pokusu trestného činu zkrácení daně, poplatku a jiné povinné platby, a jelikož okresní soud dospěl k závěru, že je dána důvodná obava, že bude ovlivňovat svědky a spoluobviněného, byl vzat do vazby. V následujících měsících soudy zamítaly stěžovatelovy žádosti o propuštění na svobodu s tím, že důvody pro její trvání jsou nadále v platnosti. Stěžovatel byl tak propuštěn z vazby až v květnu 1998. Mezitím, v dubnu 1997, podal stěžovatel ústavní stížnost proti jednomu z rozhodnutí krajského soudu o zamítnutí jeho žádosti o propuštění z vazby. Spisový materiál týkající se trestního řízení proti stěžovateli byl však Ústavnímu soudu přes jeho opakované žádosti zapůjčen až v září 2000. V lednu 2001 pak Ústavní soud shledal, že odůvodnění rozhodnutí krajského soudu o zamítnutí žádosti o propuštění na svobodu bylo nedostatečné.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Ohledně námitky stěžovatele o nepřiměřené délce vazby Soud konstatoval, že důvody pro vzetí stěžovatele do vazby uváděné vnitrostátními orgány byly v úvodní fázi řízení dostatečné. Tyto důvody nicméně nemohly ospravedlnit celou délku téměř dvou let vazby. Soud poznamenal, že i Ústavní soud shledal, že odůvodnění krajského soudu z března 1997 bylo nedostatečné. Soud vzal dále do úvahy, že stěžovatel nebyl členem organizované skupiny, a proto objasnění jeho případu nemohlo být příliš komplikované. Soud zvláště zdůraznil, že vnitrostátní soudy se během trvání stěžovatelovy vazby nikdy nezabývaly tím, zda není možné využít jiných záruk jeho přítomnosti při hlavním líčení, a neuvažovaly, zda by účelu vazby nebylo možné dosáhnout nějakým alternativním způsobem předvídaným trestním řádem. Došlo proto k porušení článku 5 odst. 3 Úmluvy.

Ohledně námitky stěžovatele, že o jeho žádosti o propuštění na svobodu nebylo rozhodnuto urychleně, Soud v první řadě s odkazem na rozsudek *Smatana proti České republice* ze dne 27. září 2007 zamítl námitku vlády, že do délky řízení o žádosti o propuštění na svobodu by neměla být zahrnuta délka řízení před Ústavním soudem. Soud dále zamítl i námitku vlády, že stěžovatel nevyčerpal všechny dostupné vnitrostátní prostředky nápravy, když nepodal žádost o odškodnění podle zákona č. 82/1998 Sb. z důvodu nesprávného úředního postupu. Soud uvedl, že tento prostředek nemůže vést k propuštění na svobodu, a proto stěžovatel nebyl povinen ho vyčerpat. Soud s ohledem na to, že řízení před Ústavním soudem trvalo více než tři roky a devět měsíců, neshledal argumenty vlády dostatečnými (nemožnost pro Ústavní soud opatřit si soudní spis, když se věc týkala devíti obžalovaných, kteří podávali odvolání proti rozhodnutím soudů, o kterých bylo třeba rozhodnout, a navíc muselo být pravidelně rozhodováno o zákonnosti dalšího trvání jejich vazby) a dospěl k závěru, že k porušení článku 5 odst. 4 Úmluvy došlo.

(iii) Ke spravedlivému zadostiučinění

Protože stěžovatel nijak nespécifikoval své požadavky na spravedlivém zadostiučinění, Soud mu žádné nepřiznal.

Rozsudek senátu páté sekce Soudu ze dne 27. listopadu 2008 ve věci č. 298/07 – Mohamed Magdí Mansour Rashed proti České republice

Soud dospěl jednomyslně k závěru, že bylo porušeno právo stěžovatele na svobodu a osobní bezpečnost zaručené článkem 5 odst. 1 a 4 Úmluvy, a přiznal mu zadostiučinění za způsobenou morální újmu ve výši 2 000 €.

(i) Skutkové okolnosti případu

V srpnu 2006 stěžovatel přicestoval na mezinárodní letiště Praha-Ruzyně, kde ihned po příletu v tranzitním prostoru projevil úmysl požádat o mezinárodní ochranu. Byl proto umístěn do přijímacího střediska v tranzitním prostoru mezinárodního letiště. Dne 1. září 2006 podal stěžovatel žádost o mezinárodní ochranu, která byla rozhodnutím Ministerstva vnitra ze dne 5. září 2006, jež bylo stěžovateli doručeno dne 9. září 2006, zamítnuta jako zjevně nedůvodná, jelikož stěžovatel uvedl pouze ekonomické důvody. V období od května do října 2006 Česká republika čelila vlně žadatelů egyptské národnosti o mezinárodní ochranu, a jelikož v době příjezdu stěžovatele již kapacita přijímacího střediska v tranzitním prostoru letiště Praha-Ruzyně nestačila tomuto náporu, byl stěžovatel dne 10. září 2006 přemístěn do tzv. „detašovaného pracoviště přijímacího střediska v tranzitním prostoru mezinárodního letiště“ ve Velkých Přílepech.

Stěžovatel z důvodu tvrzené nezákonnosti pokračování zbavení své svobody a proti přemístění do Velkých Přílepech podal správní žalobu, kterou však Městský soud v Praze v lednu 2007 odmítl pro věcnou nepříslušnost, neboť podle jeho názoru by o žalobě měl rozhodnout soud v řízení podle § 200o a násl. občanského soudního řádu. Nejvyšší správní soud ovšem v listopadu 2007 toto rozhodnutí zrušil s tím, že o žalobě stěžovatele je třeba rozhodnout ve

správním soudnictvím a procesní postup upravit tak, aby bylo možné dostat požadavku na urychlené rozhodnutí vyplývající z článku 5 odst. 4 Úmluvy.

Ve středisku ve Velkých Přílepech stěžovatel bez možnosti toto středisko opustit zůstal do června 2007, kdy se v rámci programu dobrovolné repatriace, po definitivním zamítnutí jeho žádosti o mezinárodní ochranu Nejvyšším správním soudem v květnu 2007, vrátil zpět do Káhiry.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Soud poté, co odmítl vládou vznesenou námitku nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy z důvodu nepodání ústavní stížnosti, konstatoval, že stěžovatel neměl k dispozici žádný prostředek nápravy, na základě kterého by soud urychleně rozhodl o zákonnosti jeho zbavení svobody. Soud podotkl, že judikatura českých soudů v daném období nebyla ustálená, možnost podat žalobu podle § 200o občanského soudního řádu byla později vyloučena Nejvyšším správním soudem a správní žaloba neposkytovala zákonnou záruku urychleného rozhodnutí. V případě stěžovatele po celou dobu deseti měsíců jeho zbavení svobody nebylo vydáno žádné rozhodnutí. Došlo proto k porušení článku 5 odst. 4 Úmluvy.

Soud dále shledal, že azylový zákon v tehdejší znění byl nejasný, nezajišťoval dostatečnou ochranu a právní jistotu proti svévolným zásahům do osobní svobody, a proto nemohl sloužit jako dostatečný základ pro stěžovatelovo zbavení svobody. Soud poukázal především na skutečnost, že azylový zákon neumožňoval zadržení žadatelů o mezinárodní ochranu jinde než v tranzitním prostoru mezinárodního letiště. Dále Soud přitakal názoru veřejného ochránce práv, podle něhož rozhodnutí ministerstva o žádosti o udělení mezinárodní ochrany musí být v zákonné lhůtě žadateli i doručeno, nikoli pouze oznámeno, že rozhodnutí bylo přijato a že mu bude doručeno později v určený den. Nejasnost zákona také způsobila, že se stěžovatel nedomohl včasného soudního přezkumu zákonnosti svého zbavení svobody. Došlo proto k porušení článku 5 odst. 1 Úmluvy.

(iii) Ke spravedlivému zadostiučinění

Soud dospěl k závěru, že stěžovatel utrpěl morální újmu, kterou nelze dostatečně napravit pouhým závěrem o porušení Úmluvy, a proto mu na spravedlivém základě přiznal částku 2 000 €. Jelikož byl stěžovatel zastoupen právníkem nevládní organizace, která mu právní služby poskytla bezplatně, nepřiznal Soud stěžovateli na nákladech řízení žádnou částku.

Rozsudek senátu páté sekce Soudu ze dne 4. prosince 2008 ve věci č. 19970/04 – Karel Husák proti České republice

Soud dospěl jednomyslně k závěru, že právo stěžovatele na slyšení v řízení o přezkoumání zákonnosti zbavení svobody ve smyslu článku 5 odst. 4 Úmluvy bylo porušeno. Zbývající část stížnosti Soud zamítl jako nepřijatelnou pro opožděnost a pro zjevnou neopodstatněnost. Soud stěžovateli nepřiznal žádné finanční zadostiučinění.

(i) Skutkové okolnosti případu

Stěžovatel byl v červnu 2003 obviněn a vzat do vazby. Ve své stížnosti k Soudu napadal především skutečnost, že v řízeních o jeho žádostech o propuštění z vazby soudy v souladu s tehdejší zněním trestního řádu jednaly na neveřejných zasedáních, a tedy bez toho, aby mu bylo umožněno být v těchto řízeních soudem slyšen.

V této souvislosti také považoval za diskriminační postup Ústavního soudu, který jeho ústavní stížnost (poukazující na povinnost, vyplývající ze článku 5 odst. 4 Úmluvy a navazující judikatury Soudu, umožnit obviněnému být slyšen v řízení o přezkoumání zákonnosti vazby) odmítl jako zjevně neopodstatněnou, ačkoli v jiném rozhodnutí podobné ústavní stížnosti vyhověl. Zároveň stěžovatel zpochybňoval rychlost, s jakou bylo o jeho žádosti o propuštění na svobodu z července 2003 rozhodnuto.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Soud konstatoval, že stěžovatel byl v souvislosti s vazbou slyšen pouze soudcem, který rozhodoval o jeho vzetí do vazby; před žádným z následujících rozhodnutí o dalším trvání vazby nebyl stěžovatel soudem slyšen. Soud sice připustil, že obviněný nemusí být slyšen pokaždé, když příslušné orgány rozhodují o zákonnosti vazby, nicméně vzhledem k tomu, že mezi rozhodnutím o vzetí do vazby a dalšími rozhodnutími o vazbě uplynula doba v řádu měsíců, nelze mít za to, že jediným skutečným slyšením dostaly orgány činné v trestním řízení své povinnosti vyplývající z článku 5 odst. 4 Úmluvy.

V reakci na některé nedávné judikáty Ústavního soudu, které se mezitím pokusily reflektovat požadavky kladené Úmluvou na vazební řízení, Soud mimo jiné připomněl, že záruky článku 5 odst. 4 Úmluvy se vztahují v zásadě na všechna řízení, jejichž předmětem je přezkoumání zákonnosti vazby, včetně řízení o žádostech o propuštění na svobodu, nikoli pouze na řízení o stížnosti proti rozhodnutí státního zástupce o ponechání obviněného ve vazbě. Naopak se ztotožnil s názorem Ústavního soudu, že obviněný má právo být slyšen jako procesní strana za účelem zjištění jeho názoru na věc, a nikoli k získání dalšího důkazu, a že je třeba odmítnout argumenty poukazující na to, že jednání soudu v neveřejném zasedání není přítomen ani jeden z účastníků řízení.

Pokud jde o zbývající námitky, Soud uvedl, že nelze tvrdit, že by se stěžovatel ocitl ve stavu právní nejistoty jen s ohledem na tu skutečnost, že Ústavní soud měsíc po vydání rozhodnutí v jeho věci vyhověl podobné ústavní stížnosti jiného stěžovatele. Námitku porušení požadavku na urychlenost přezkumu zákonnosti vazby Soud odmítl jako opožděnou.

(iii) Ke spravedlivému zadostiučinění

Stěžovatel požadoval spravedlivé zadostiučinění ve výši celkem 185 000 €. Soud uznal v dané otázce argumenty vlády a prohlásil, že konstatování porušení Úmluvy v rozsudku je dostatečnou nápravou případné morální újmy utrpěné stěžovatelem a že požadavek na náhradu nákladů řízení stěžovatel nijak nedoložil. Nepřiznal mu proto žádné finanční zadostiučinění.

1.1.2. Žádosti o postoupení věci velkému senátu

Po rozsudku *Družstevní záložna PRIA* rozhodla vláda o podání žádosti o postoupení věci velkému senátu, a to s ohledem na poněkud problematické pojetí zjištěného porušení práva pokojně užívat majetek. V podrobnostech lze odkázat na příslušný materiál zařazený na program schůze vlády dne 20. října 2008.⁸ Předmětná žádost byla nakonec zamítnuta.⁹

S výjimkou uvedeného rozsudku rozhodl ministr spravedlnosti, že vláda nebude žádat o postoupení velkému senátu u věcí, v nichž byl v uplynulém pololetí vydán rozsudek senátu sekce (viz pododíl 1.1.1.); žádný z těchto rozsudků nevybočuje z ustálené judikatury Soudu. O postoupení své věci velkému senátu požádal stěžovatel *Fešar*.

1.2. STÍŽNOSTI PROHLÁŠENÉ ZA NEPŘIJATELNÉ

V daném období tímto způsobem ukončil Soud řízení o osmi komunikovaných stížnostech, přičemž sedmičlenný senát prohlásil za nepřijatelné i dvě stížnosti proti České republice,

⁸ Jedná se o materiál nazvaný *Návrh na podání žádosti o postoupení věci č. 72034/01 Družstevní záložna PRIA a ostatní proti České republice velkému senátu Evropského soudu pro lidská práva* (usnesení vlády č. 1317).

⁹ Žádost vlády byla dne 26. ledna 2009 zamítnuta kolegiem pěti soudců velkého senátu; důvody zamítnutí se nesdělují.

kteřé předtím nebyly vládě oznámeny. Naopak u čtyřech stížností rozhodl Soud o jejich částečné nepřijatelnosti a vládě oznámil ke stanovisku jen zbývající námítky.

1.2.1. Komunikované stížnosti prohlášené za nepřijatelné

Úvod tohoto pododdílu můžeme věnovat zmínce o třech rozhodnutích, která se týkala stížností na nepřiměřenou délku soudních řízení a fenoménů s ní spojených. Tyto stížnostní námítky byly odmítnuty pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy:

- rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 8. července 2008 o stížnosti č. 5131/03 – *Michal Harvilik*,
- rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 14. října 2008 o stížnosti č. 8160/04 – *Dalibor Blaha a Marta Blahová*,
- rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 14. října 2008 o stížnosti č. 12359/03 – *Václav Regal* (v tomto případě byly navíc mnohé další námítky stěžovatele odmítnuty pro zjevnou neopodstatněnost).

Nyní budou následovat podrobnější informace o dalších rozhodnutích, a to opět v chronologickém pořadí. Předmětná rozhodnutí se týkala namítaných porušení práva na přístup k soudu (*Hejkrliková*), práva na spravedlivý proces a zákazu diskriminace (*Schwarzkopf a Taussik*), práva na přiměřenou délku řízení o poměrech nezletilého a na respektování rodinného života (*Kabešová a Ondráček*) a práva pokojně užívat majetek (*Barták a Bartáková, Růžičková*).

Rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 8. července 2008 ve věci č. 33129/04 – *Martina Hejkrliková proti České republice*

Soud jednomyslně konstatoval, že námitka porušení práva na přístup k soudu ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy je zjevně neopodstatněná. Také všechny další námítky porušení práv a svobod zaručených Úmluvou prohlásil Soud za nepřijatelné a stížnost též částečně vyškrtl ze seznamu pro zpětvzetí.

(i) Skutkové okolnosti případu

Stěžovatelce byla v restitučním řízení vydána část domu v Praze, jejímž původním vlastníkem byla babička stěžovatelky a matka Z. T. Vzhledem k tomu, že Z. T. v dané době nesplňoval podmínku trvalého pobytu zakotvenou v zákoně č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, nabyla celý tento podíl stěžovatelka.

Následně však Ústavní soud shledal podmínku trvalého pobytu za protiústavní (nález sp. zn. Pl. ÚS 3/94 ze dne 12. července 1994 publikovaný ve Sbírce zákonů pod č. 164/1994) a otevřel jemu a dalším osobám v obdobném postavení cestu k uplatnění nároku na restituci majetku i v případě, že již byl tento majetek mezitím na základě restitučního zákona vydán jiné oprávněné osobě (nález sp. zn. Pl. ÚS 24/96 ze dne 4. prosince 1996 publikovaný ve Sbírce zákonů pod č. 2/1997).

Z. T. se obrátil se svým nárokem na soudy, které jeho návrhu vyhověly: soud prvního stupně sice žalobu zamítl, ale odvolací soud jeho rozhodnutí změnil a uložil stěžovatelce povinnost vydat Z. T. polovinu části majetku, který stěžovatelka v restituci nabyla (ideální osmina předmětných nemovitostí). Dovolání stěžovatelky bylo Nejvyšším soudem zamítnuto, následnou ústavní stížnost Ústavní soud odmítl jako nepřijatelnou, neboť stěžovatelka navrhla pouze zrušení rozsudku městského soudu, a nikoli následného rozsudku Nejvyššího soudu o jí podaném dovolání, svou ústavní stížnost tedy nesměřovala proti poslednímu procesnímu prostředku ochrany práva.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Předmětem stížnosti byla především námitka porušení práva na přístup k soudu vzhledem k postupu Ústavního soudu při posuzování přípustnosti ústavní stížnosti podané stěžovatel-

kou a také námitka porušení práva na pokojné užívání majetku ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1.

a) Právo na přístup k soudu

Soud připomněl svůj rozsudek ve věci *Bulena proti České republice* z roku 2004, kde konstatoval porušení práva na přístup k soudu v souvislosti s odmítnutím podané ústavní stížnosti s odůvodněním, že nesměřovala proti poslednímu prostředku ochrany práva, a položil vládě otázku, zda postup Ústavního soudu ve věci stěžovatelky nebyl i zde příliš formalistický, přičemž zároveň upozornil na to, že zákon o Ústavním soudu povinnost směřovat ústavní stížnost proti poslednímu prostředku ochrany práva výslovně neuvádí.

Vláda ve svém stanovisku jednak upozornila na zásadní odlišnosti daného případu od věci *Bulena* a zároveň se snažila polemizovat s právním názorem, který Soud v tomto rozhodnutí zaujal (rozsudek *Bulena* nebyl přijat jednomyslně). V obou aspektech byla vláda podle všeho úspěšná.

Soud předně konstatoval, že ve věci stěžovatelky není pochyb o tom, že ve své ústavní stížnosti navrhovala pouze zrušení rozhodnutí odvolacího soudu, nikoli (byť v podtextu) také soudu dovolacího. Soud si dále všiml, že Nejvyšší soud rozhodoval ve věci rozsudkem, nezabýval se tedy jen otázkou přípustnosti dovolání, ale rozhodl o něm meritorně. I když to z příslušných ustanovení zákona o Ústavním soudu přímo nevyplývá (§ 72 odst. 1 hovoří jen o pravomocných rozhodnutích), bylo v souladu s obecnými principy práva (zejména principem právní jistoty) třeba napadnout před Ústavním soudem obě rozhodnutí, která byla pro stěžovatelku nepříznivá, tedy jak rozhodnutí odvolacího, tak rozhodnutí dovolacího soudu. Stěžovatelka ostatně nijak nezpochybnila argument vlády, že povinnost směřovat ústavní stížnost proti rozhodnutí o posledním procesním prostředku ochrany práva jasně vyplývá z praxe Ústavního soudu. Soudu však neušlo, že v judikatuře Ústavního soudu lze nalézt i případy, kdy Ústavní soud zrušil rozhodnutí nižších soudů, rozhodnutí soudu dovolacího však ponechal v platnosti. Jak Soud ale zdůraznil, nešlo v těchto případech o rozsudky, nýbrž pouze o rozhodnutí Nejvyššího soudu odmítající podaná dovolání jako nepřipustná (viz např. nálezn. sp. zn. III. ÚS 501/04). S výjimkou případů svévole není totiž Soud povolán nahrazovat Ústavní soud při výkladu příslušných procesních pravidel ani při úvaze nad tím, jaké rozhodnutí přijmout v rámci petitu vymezeném stěžovatelem v ústavní stížnosti. Podle názoru Soudu nelze článek 6 Úmluvy vykládat tak, že by z něj pro ústavní soudy vyplývala povinnost z úřední povinnosti jít nad rámec toho, co stěžovatel požaduje, neboť takový požadavek by mohl vést až k přílišné volnosti a nedostatku předvídatelnosti (to však neznamená, že tak příslušný soud nemůže učinit, považuje-li to za vhodné).

Soud také připomněl, že stěžovatelka byla – pro řízení před Ústavním soudem povinně – zastoupena advokátem, přičemž nijak neozřejmilo, co mu bránilo v tom směřovat ústavní stížnost, navíc podanou až ve lhůtě 60 dnů od rozsudku Nejvyššího soudu, také proti tomuto rozhodnutí. Netvrdila ani, že by takový postup pro ni znamenal nepřiměřenou zátěž.

Za daných okolností tedy podle mínění Soudu neučinila stěžovatelka vše, co od ní bylo rozumné očekávat, aby vyhověla formálním požadavkům kladeným na ústavní stížnost. Sama se tak připravila o přístup k soudu. Námitka porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy je tudíž zjevně neopodstatněná.

b) Právo na pokojné užívání majetku

Porušení článku 1 Protokolu č. 1 se stěžovatelka dovolávala ve dvou ohledech:

- obecné soudy jí uložily povinnost vydat žalobci větší podíl na předmětném domu, než na jaký měl na základě zákona nárok (podle tvrzení stěžovatelky soudy nijak nezohlednily, že část původního podílu – představující jeden byt v domě – stěžovatelka nabyla koupí od státu ještě před rokem 1989, Z. T. tedy neměla být vydána celá polovina sporného podílu, ale pouze polovina zbývajících podílu po „odečtení“ bytu);
- stěžovatelka v mezidobí investovala do nemovitosti nemalé částky, na základě zákona o mimosoudních rehabilitacích však nemá nárok na to, aby jí „nová“ oprávněná osoba tyto náklady nějakým způsobem kompenzovala.

Posledně uvedenou námitku vzala stěžovatelka sama zpět, neboť na vnitrostátní úrovni dosud neskončilo řízení o vydání bezdůvodného obohacení, které stěžovatelka proti Z. T. vede (soudy prvního a druhého stupně její žalobu zamítly, stěžovatelka poté podala dovolání).

Prvně uvedenou námitku Soud prohlásil za nepřijatelnou pro nevyčerpání všech vnitrostátních prostředků nápravy, neboť – jak plyne z výše uvedené argumentace k námitce porušení práva na přístup k soudu – stěžovatelka se sama připravila o možnost meritorního přezkoumání své ústavní stížnosti, což z opačného pohledu znamená, že nedala státním orgánům dostatečnou příležitost napravit údajné porušení Úmluvy, které učinila předmětem své stížnosti k Soudu.¹⁰

c) Další námitky

Stěžovatelka konečně namítala porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy také kvůli údajné nespravedlivosti řízení spočívající v nesprávném právním posouzení věci a svévolné aplikaci příslušných zákonných ustanovení. Rovněž tato námitka byla Soudem prohlášena za nepřijatelnou pro nevyčerpání všech vnitrostátních prostředků nápravy.

Soud se konečně nemusel zabývat námitkou porušení práva na účinný prostředek nápravy ve smyslu článku 13 Úmluvy, neboť ji stěžovatelka vzala zpět podobně jako část námitky porušení článku 1 Protokolu č. 1.

Rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 16. září 2008 ve věci č. 41691/02 – Vladimír Barták a Ludmila Bartáková proti České republice

Soud jednomyslně konstatoval, že námitka porušení práva na pokojné užívání majetku ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě je zjevně neopodstatněná.

(i) Skutkové okolnosti případu

Stěžovatelé jsou vlastníky pozemků, na nichž se zčásti nachází skládka tuhého komunálního odpadu Nahořany, která zde byla vybudována na počátku 90. let bez jejich souhlasu. Stěžo-

¹⁰ Ačkoli byla stížnost prohlášena za nepřijatelnou, bylo by vhodné se ve světle této kauzy zamyslet nad dvěma aspekty, které jsou důsledkem zrušení podmínky trvalého pobytu v restitučních zákonech na základě nálezů Ústavního soudu. Tak byl rozšířen okruh osob oprávněných k restituci majetku, ale zároveň také vytvořen prostor pro zásahy do legálně nabytých práv jiných oprávněných osob.

Zaprvé, možnost osoby dodatečně se domáhat restituce majetku proti jiné oprávněné osobě, které již byl tento majetek vydán, není dnes časově omezena (viz § 5 odst. 5 zákona č. 87/1991 Sb. před změnou provedenou Ústavním soudem a po této změně).

Zadruhé, „původní“ oprávněné osoby, které svůj majetek nebo alespoň jeho část vydají „novým“ oprávněným osobám, nemají podle zákona o mimosoudních rehabilitacích nárok na náhradu za zhodnocení majetku, ke kterému v mezidobí došlo. Mohou panovat pochybnosti o účinnosti žaloby na vydání bezdůvodného obohacení, bylo by nicméně snad alternativně možno postupovat analogicky např. podle ustanovení občanského zákoníku upravujících situaci v případě, kdy se po projednání dědictví zjistí, že dědicem majetku je někdo jiný. Ten, kdo dědictví nabyt, je pak povinen vydat oprávněnému dědici majetek, který z dědictví získal, podle zásad o bezdůvodném obohacení tak, aby neměl majetkový prospěch na újmu pravého dědice. Nepravý dědic má však na druhou stranu právo, aby mu oprávněný dědic nahradil náklady, které na majetek z dědictví vynaložil; rovněž mu náleží užítky z dědictví (§ 485 odst. 1 občanského zákoníku).

Podle Ústavního soudu přitom vyplývá právo na náhradu za omezení vlastnického práva z Listiny základních práv a svobod (viz např. nálezy sp. zn. Pl. ÚS 41/97 ze dne 11. března 1998, publikovaný pod č. 88/1998 Sb.). Ústavní soud si byl také dobře vědom toho, že jeho zásah jakožto negativního zákonodárce vytvoří v právní úpravě určité mezery, které bude třeba vyplnit (jak je patrné z jeho druhého nálezu zmíněného výše v textu shrnutí rozhodnutí *Hejkrliková*). Zákonodárce však nic z toho, k čemu byl Ústavním soudem vyzván, neučinil, a odpovědnost za překlenují mezeru v zákoně se tak přenáší na soudy, které například dospěly k závěru, že při absenci lhůty se uplatní obecná tříletá promlčecí lhůta, přičemž jejich právní názor aproboval následně i Ústavní soud, které neopomněl připomenout, že soudy tím dohánějí to, co měl učinit zákonodárce (viz usnesení ze dne 29. května 2000 sp. zn. I. ÚS 60/2000).

Máme zato, že obecně nelze považovat za vyhovující právní stav, kdy je zde Ústavním soudem deklarovaná neúplnost právní úpravy a zákonodárce nečiní nic pro její doplnění, byť ho k tomu Ústavní soud výslovně vyzývá.

vatelé vedli na vnitrostátní úrovni několik řízení, v nichž se domáhali ochrany svého vlastnického práva. Jejich žaloby na uložení povinnosti přestat užívat a vyklidit pozemky, na přikázání neoprávněné stavby do jejich vlastnictví a na odstranění stavby skládky však byly zamítnuty nebo, v případě druhé žaloby, vzaty zpět.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Soud uvedl, že stěžovatelé nikdy nebyli svého vlastnického práva zbaveni, nejedná se tedy o případ zbavení majetku, ale pouhé kontroly užívání majetku ve smyslu druhého odstavce článku 1 Protokolu č. 1.

V daném případě Soud neshledal nic, z čeho by plynulo, že skládka byla postavena pouze ve prospěch jejího provozovatele, a nikoli v obecném zájmu. Souhlasil také s tvrzením vlády, že k zásahu do práva stěžovatelů došlo spíše nedopatřením, neboť v dané době byly pozemky stěžovatelů sdruženy v JZD, přičemž příslušné zákony (o zemědělském družstevnictví) postrádaly přesnou úpravu podmínek, za jakých bylo možné na sdružených pozemcích povolit stavby, které nemají sloužit zemědělské výrobě.

Soud se dále ztotožnil s názorem vlády a vnitrostátních soudů, že řešením dané situace nebylo ani přikázání stavby do vlastnictví vlastníkům pozemku (stavba kromě jiného zasahovala i na pozemky jiných vlastníků, kteří s tímto řešením nesouhlasili), ani odstranění stavby (skládka slouží veřejnému zájmu a její odstranění by bylo značně nákladné). Řešení v podobě zřízení věcného břemene za náhradu ve výši 400 tis. Kč, které bylo přijato soudem prvního stupně v jednom ze stěžovatelů zahájených vnitrostátních řízení, však bylo vzápětí znemožněno tím, že stěžovatelé vzali svoji žalobu zpět.

Soud si dále povšiml, že město Nové Město nad Metují, které je vlastníkem skládky, vyplácelo stěžovatelům pravidelně určitou peněžní kompenzaci, ačkoli k tomu nebylo nijak nuceno, přičemž celková částka, kterou stěžovatelé obdrželi do konce roku 2004, dosáhla téměř 800 tis. Kč.

Soud konečně zohlednil, že stěžovatelům nic nebránilo požadovat náhradu případné škody, která jim měla na jejich pozemcích vzniknout, a to ať už po státu, či po vlastníkově nebo provozovateli skládky, jenž je navíc povinen o příslušné pozemky i v budoucnu pečovat (rekultivace skládky již proběhla).

Námítku porušení práva stěžovatelů na pokojné užívání majetku proto Soud prohlásil za nepřijatelnou pro zjevnou neopodstatněnost.

Rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 16. září 2008 ve věci č. 15630/05 – Zdena Růžičková proti České republice

Soud prohlásil jednomyslně za nepřijatelnou stížnost týkající se porušení práva na respektování majetku stěžovatelky coby závětní dědičky v důsledku tvrzeného znemožnění disponovat s majetkem, který jí měl v dědictví připadnout, a to pro opožděnost stížnosti.

(i) Skutkové okolnosti případu

Případ stěžovatelky se jeví jako učebnicový příklad dědice, jemuž svědčil dědický titul (v tomto případě závěť A. B., tety stěžovatelky, z roku 1943), který však nebyl účastníkem řízení o dědictví, v němž bylo vydáno rozhodnutí, jímž bylo potvrzeno nabytí dědictví zcela nebo zčásti nepravému dědici (zde zletilému nesvéprávnému synovi zůstavitelky jakožto dědici ze zákona v roce 1956), neboť dědický titul byl objeven stěžovatelkou až dodatečně (po roce 1992). Syn zůstavitelky zemřel v roce 1978 a veškerý majetek (původně rolnická usedlost s polnostmi, z níž zůstaly v době jeho smrti jen pozemky) připadl státu jako odúmrt', neboť dědictví nenabyl žádný dědic.

V roce 1996 vyhověl Okresní soud v Prostějově žalobě stěžovatelky a určil, že je dědičkou po A. B. Žádost stěžovatelky o znovuprojednání dědictví po A. B., kterou podala s odvoláním na tento rozsudek, však byla okresním soudem odmítnuta s tím, že soud ve věci dědictví po A. B. nemůže zahájit řízení o projednání dědictví ohledně majetku, který byl již jednou pro-

jednán, byť vyšlo najevo, že dědicem měl být někdo jiný. Soud stěžovatelku poučil, že svých práv se oprávněný dědic musí domáhat cestou občanskoprávní.

Další žaloba stěžovatelky z roku 1996 na určení vlastnického práva ke čtvrtině nemovitostí, které byly předmětem dědictví, byla pravomocně zamítnuta. Soudy konstatovaly, že nárok stěžovatelkou uplatněný je nárokem oprávněné dědičky, jehož se mohla domáhat pouze dědickou žalobou na vydání dědictví. Podáním žaloby o určení vlastnického práva se dle názoru soudů stěžovatelka snažila obejít skutečnost, že její právo coby oprávněné dědičky na vydání dědictví bylo promlčeno již v roce 1955. Odvolací soud navíc poukázal na to, že syn zůstavitelky nabyl vlastnické právo k nemovitostem ještě za účinnosti středního občanského zákoníku vydržením. Dovolání stěžovatelky bylo odmítnuto a ústavní stížnost coby zjevně neopodstatněná byla Ústavním soudem též odmítnuta.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Dle názoru vlády podala stěžovatelka stížnost k Soudu zjevně po stanovené lhůtě. Ačkoli Soud sám, aniž by stížnosti komunikoval, je v těchto případech odmítá, v případě stěžovatelky tuto skutečnost přehlédl a vyzval vládu k zaujetí stanoviska k přijatelnosti a odůvodněnosti stížnosti.

Soud v souladu se stanoviskem vlády shledal, že stěžovatelka zastoupená právním zástupcem, která se na něj obrátila se stížností v doporučeném dopise předaném k poštovní přepravě dne 19. dubna 2005, nedodržela šestiměsíční lhůtu k jejímu podání, neboť rozhodnutí Ústavního soudu, které bylo posledním vnitrostátním rozhodnutím, bylo právnímu zástupci stěžovatelky doručeno již dne 15. října 2004. Stížnost proto shledal jako nepřijatelnou.

Rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 25. září 2008 ve věci č. 28465/06 – Eva Kabešová a Jiří Ondráček proti České republice

Soud prohlásil jednomyslně za nepřijatelnou stížnost matky a nevlastního bratra nezletilého dítěte na porušení práva na rodinný život, na přiměřenou délku řízení a na účinný prostředek nápravy.

(i) Skutkové okolnosti případu

Stěžovatelé jsou matka a nevlastní bratr nezletilý L., narozené v roce 1990. V roce 1998, kdy bylo zahájeno rozvodové řízení, pečovali rodiče o nezletilou střídavě. Tuto formu péče pro dobu po rozvodu stanovil dvakrát Obvodní soud pro Prahu 4, v roce 2003 však tento soud nakonec rozhodl o svěřeni nezletilé otci, a to s ohledem na preferenci samotné nezletilé, lepší výchovné schopnosti otce i na skutečnost, že dívka u otce žila a jejich pouto mezitím zesílilo; soud nicméně nerozhodl o styku matky s nezletilou, neboť mu v tomto směru nebyl podán žádný návrh. Matka se obrátila na Ústavní soud. Ten v prosinci 2005 konstatoval jistá minulé pochybení úřadů, jež vůči stěžovatelce nepostupovaly vhodně, i zařízení, do jehož péče byla dívka v roce 2001 svěřena a které bránilo matce v kontaktech s dcerou, aniž by to však mohlo mít vliv na správnost rozsudku, a stížnost odmítl.

V letech 2001 až 2007 se obvodní soud zabýval řadou návrhů na vydání předběžného opatření a na výkon rozhodnutí, kdy se oba stěžovatelé domáhali styku s nezletilou a jeho realizace. V letech 2002 až 2007 docházelo k asistovaným setkáním stěžovatelů s nezletilou, která však většinou vyjadřovala přání se s matkou nebo s bratrem nestýkat. Opatrovník nezletilé vyvíjel značnou aktivitu, která však k vyřešení konfliktní situace nevedla.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatelé v prvé řadě na poli článku 6 odst. 1 Úmluvy kritizovali délku řízení o rozvodu a o poměrech nezletilé před rozvodem a po něm. Soud tu však akceptoval námitky vlády, zejména stran nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy, kdy se stěžovatelé neobrátili na soud se svým nárokem na přiměřené zadostiučinění.

Stěžovatelé dále poukazovali na porušení svého práva na rodinný život, zaručeného v článku 8 Úmluvy. Vláda tu mimo jiné namítala, že není dán rodinný život mezi stěžovate-

lem a nezletilou. Podle Soudu však dané ustanovení dopadá i na vztahy, které by se bývaly mohly rozvinout, přičemž české soudy přiznaly stěžovateli právo na styk s jeho nevlastní sestrou. V meritu Soud poznamenal, že právo stěžovatelky na asistovaná setkání s dcerou bylo uznáno předběžným opatřením z března 2002, ale prakticky v téže době – bez toho, že by došlo k nějakému prodlení ze strany českých orgánů – se zjistilo, že si dívka nepřeje se s matkou a nevlastním bratrem stýkat. Za této situace považovaly české orgány za nutné přistoupit k terapii, kterou se opatrovník nezletilý snažil realizovat, a uskutečnila se řada setkání, aniž by však vedla k normalizaci vztahů. Dítě ale nakonec bylo nároky na součinnost při řešení daného stavu přetíženo a podle znalců se dostalo do stavu, kdy nemělo jinou možnost než se ztotožnit s rodičem, s nímž žilo; proto by ani nucené předání dítěte nebylo vhodné. Soud také vzal v potaz věk nezletilé a dospěl k závěru, že její zájem bránil českým orgánům jít dál a přistoupit např. k donucovacím opatřením. Vnitrostátní orgány mají sice na poli rodinného života pozitivní povinnosti, ty však neznají na výsledek, ale na existenci a dostatečné využití vhodných prostředků. Tato část stížnosti tedy byla zjevně neopodstatněná.

Soudu konečně nezbylo než označit za zjevně neopodstatněnou i námitku stěžovatelů o porušení práva na účinný vnitrostátní prostředek nápravy ve smyslu článku 13 Úmluvy.

Rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 2. prosince 2008 ve věci č. 42162/02 – Paul Schwarzkopf a Thomas Taussik proti České republice

Soud jednomyslně konstatoval, že námitka porušení práva na spravedlivý proces ve smyslu článku 6 odst. 1 k Úmluvě je zjevně neopodstatněná.

(i) Skutkové okolnosti případu

Stěžovatelé se v řízení před českými soudy domáhali restituce majetku. Jejich návrh byl však zamítnut jak Okresním soudem v Jihlavě, tak Krajským soudem v Brně. Stěžovatelé poté neuspěli ani s dovoláním k Nejvyššímu soudu (sp. zn. 28 Cdo 2660/2000), ani u Ústavního soudu.

Sporným bodem v této věci byl výklad ustanovení § 3 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích. Všechny soudy rozhodující ve věci stěžovatelů zaujaly shodné stanovisko, podle kterého oprávněnou osobou nemůže být ten, kdo sice měl na věc nárok podle příslušných předpisů, ale kdo tento nárok stanoveným způsobem neuplatnil. Stěžovatelé tento výklad zpochybňovali a poukazovali navíc na to, že rozhodnutí Nejvyššího soudu v jejich věci je v tomto bodě v rozporu s jinými rozhodnutími téhož senátu Nejvyššího soudu.

Stěžovatelé proto měli zato, že v jejich věci došlo k porušení principu právní jistoty a tím i práva na spravedlivý proces ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy a zákazu diskriminace ve smyslu článku 14 Úmluvy ve spojení s právem na spravedlivý proces.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Soud na základě podrobné analýzy judikatury Nejvyššího soudu konstatoval, že sporné ustanovení bylo tímto soudem nejprve vykládáno restriktivním způsobem podobně jako ve věci stěžovatelů, v době rozhodování v jejich věci (v listopadu 2000) již nicméně judikatura kolísala mezi tímto výkladem a výkladem příznivějším pro osoby domáhající se restituce, který se nakonec také definitivně prosadil.

Soud uvedl, že úlohou nejvyšších soudů je řešit nejednotnost judikatury, v daném případě to byl však Nejvyšší soud sám, kdo takovouto nejednotnost založil (Soudu neušlo, že ve stejný den, kdy Nejvyšší soud rozhodl o dovolání stěžovatelů, vydal rozhodnutí také v jiné věci, kde však zaujal právní názor zcela opačný). Podotkl dále, že jelikož cílem mechanismů obsažených v zákoně o soudech a soudcích bylo řešit nejednotnost rozhodování nižších soudů a Nejvyššího soudu, nikoli zabránit jejímu vzniku, vyžadovalo si sjednocení judikatury určitý čas. Skutečnost, jakkoli politováníhodná, že rozhodnutí ve věci stěžovatelů ještě neodráželo nový otevřenější názor na interpretaci příslušného ustanovení zákona nemůže sama o sobě představovat porušení principu právní jistoty. Námitku porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy proto Soud zamítl jako nepřijatelnou pro zjevnou neopodstatněnost.

S ohledem na tento závěr Soud prohlásil za zjevně neopodstatněnou také námitku porušení zákazu diskriminace. Jako opožděnou konečně zamítl stěžovateli dodatečně vznesenou námitku porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě (článek 6 odst. 1 Úmluvy).

1.2.2. Nekomunikované stížnosti prohlášené za nepřijatelné

Do tohoto pododdílu spadají dvě rozhodnutí.

Rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 2. září 2008 o stížnosti č. 45566/04 – Milan Uher proti České republice

Soud prohlásil jednomyslně za nepřijatelnou stížnost na nepřiměřenou délku trestního řízení, a to především z toho důvodu, že stěžovatel již nebyl v postavení oběti porušení Úmluvy.

(i) Skutkové okolnosti případu

Stěžovatel byl trestně stíhán pro podvod, a to od ledna 1996 do srpna 2004, kdy nabyl právní moci zprošťující rozsudek Okresního soudu v Karlových Varech. Původně bylo řízení zmíněným okresním soudem i Krajským soudem v Plzni zastaveno s ohledem na jeho nepřiměřenou délku, jejich rozhodnutí však Nejvyšší soud zrušil.

Stěžovatel se obrátil na Ministerstvo spravedlnosti se žádostí o odškodnění za nepřiměřenou délku řízení. Ministerstvo uznalo nesprávný úřední postup a stěžovateli zaplatilo částku 68 tis. Kč. Stěžovatel se následně obrátil na okresní soud a domáhal se vyšší částky zadostiučinění. Se žalobou uspěl až na základě odvolání, neboť mu krajský soud přiznal navíc 148 tis. Kč.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel poukazoval zejména na nepřiměřenou délku trestního řízení vedeného proti němu.

Soud odkázal na svoji ustálenou judikaturu, podle které je napřed třeba uplatnit takovou námitku v rámci žádosti o náhradu škody a přiměřené zadostiučinění. Stěžovatel tohoto prostředku nápravy využil. Není pochyb o tom, že české orgány dané porušení základního práva uznaly, přičemž mu přičly celkem téměř 9 tis. € v řízení, které trvalo celkem zhruba 1 rok a 4 měsíce. Vzhledem k těmto skutečnostem i k tomu, že stěžovatel nepoukazoval na žádné prodlení při vyplácení přiznané částky, je třeba podle Soudu mít za to, že stěžovatel ztratil postavení oběti nepřiměřené délky soudního řízení. Stížnostní námitka je tudíž zjevně neopodstatněná.

Vedle toho stěžovatel tvrdil, že nemá k dispozici účinný prostředek nápravy; i tato námitka však ve světle zjištěných skutečností byla zjevně neopodstatněná.

Rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 9. září 2008 o stížnosti č. 73250/01 – Philip Boivin proti Francii a Belgii a dalším 32 členským státům Rady Evropy

Soud prohlásil jednomyslně za neslučitelnou s Úmluvou stížnost směřující ve skutečnosti proti rozhodnutí orgánu Mezinárodní organizace práce, aniž by ji některému ze 34 žalovaných států zaslal ke stanovisku.

(i) Skutkové okolnosti případu

Generální ředitel Evropské organizace pro bezpečnost leteckého provozu (Eurocontrol) jmenoval v září 1995 stěžovatele do funkce vedoucího účetního Institutu leteckého provozu. V únoru 1996 byl stěžovatel informován, že na základě opravného prostředku jiného úředníka organizace bylo jeho jmenování do funkce zrušeno, a ačkoli stěžovatel uspěl v následném konkursu, bylo jeho jmenování do funkce znovu zrušeno. Z opakovaného konkursu byl stěžovatel vyřazen. Stěžovatel nakonec napadl zrušení svého jmenování u správního soudu Mezinárodní organizace práce, před kterým požadoval též odškodnění. Tento soudní orgán,

kteřý je příslušný pro rozhodování sporů mezi Eurocontrole a jeho zaměstnanci, neshledal protiprávnost postupu vedoucího ke zrušení jmenování stěžovatele do funkce, nicméně mu přiznal odškodnění ve výši 220 tis. € z titulu porušení povinnosti Eurocontrolu ochránit stěžovatele před újmou, kterou mu způsobil závazek převzatý v dobré víře. Rozhodnutí bylo stěžovateli doručeno v únoru 2001.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Soud předně zjistil, že stížnost směřovaná vůči jiným státům než Belgii a Francii je opožděná, a dále se zabýval otázkou, zda jsou tyto zbývající dva státy odpovědné za aktivity mezinárodní organizace, jimiž jsou členy.

Připomenul v této souvislosti některé své dřívější judikáty,¹¹ z nichž vyplývá, že mezinárodní organizace, které nepřistoupily k Úmluvě, nemohou být odpovědné za nedodržení závazků vyplývajících z Úmluvy, avšak státy se současně nemohou zprostit své odpovědnosti za dodržování Úmluvy s poukazem na plnění povinnosti z jiné mezinárodní smlouvy. Jestliže tato povinnost vyplývá výlučně z členství státu v mezinárodní organizaci, bude Soud považovat kroky státu, jimiž své povinnosti naplňuje, za odůvodněné, pokud daná mezinárodní organizace poskytuje ochranu základním právům alespoň na takové úrovni jako samotná Úmluva; tato presumpce však může být vyvrácena, pakliže zmíněná ochrana trpěla zjevnými nedostatky.

V daném případě stěžovatel nenamítal, že by ochrana jeho práv poskytovaná ze strany Eurocontrolu nebyla srovnatelná s úrovní ochrany vyplývající z Úmluvy. Ve skutečnosti stěžovatel kritizuje rozsudek správního soudu Mezinárodní organizace práce. Žalované státy tu však nevyvinuly žádnou aktivitu, která by zakládala jejich odpovědnost, a stížnost je proto ve zbytku neslučitelná s Úmluvou *ratione personae*.

1.2.3. Komunikované stížnosti prohlášené za částečně nepřijatelné

Zde lze poukázat na čtyři částečná rozhodnutí Soudu, jimiž byly odmítnuty některé námitky obsažené ve stížnostech a zbývající námitky oznámeny vládě k zaujetí stanoviska (další informace jsou uvedeny v oddílu 2.2.):

- rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 1. července 2008 o přijatelnosti stížnosti č. 14728/04 – *Věra Skoupá* (délka řízení na poli článku 6 odst. 1 Úmluvy);
- rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 8. července 2008 o přijatelnosti stížnosti č. 11997/05 – *Lesní společnost Přimda, a. s.* (délka a jiné aspekty spravedlivosti řízení na poli článku 6 odst. 1 Úmluvy);
- rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 18. listopadu 2008 o přijatelnosti stížnosti č. 2913/04 – *Olga Píková* (délka řízení);
- rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 9. prosince 2008 o přijatelnosti stížnosti č. 35836/05 – *Richard Adamíček* (délka řízení).

Žádné z těchto částečných rozhodnutí nelze označit za významné (lze říci, že námitky prohlášené za nepřijatelné by v zásadě byly odmítnuty i bez veřejného rozhodnutí),¹² a proto o nich není podrobněji referováno.

¹¹ Rozsudek velkého senátu ze dne 30. června 2005 ve věci č. 45036/98 zvané *Bosphorus Airways proti Irsku* nebo rozhodnutí velkého senátu ze dne 31. května 2007 o přijatelnosti stížností č. 71412/01 *Behrami proti Francii* a č. 78166/01 *Saramati proti Německu, Francii a Norsku*.

¹² Pokud by tyto stížnosti neobsahovaly námitky, kvůli kterým bylo podle mínění Soudu třeba je oznámit žalované vládě, byly by odmítnuty soudcovským výborem v neveřejném řízení. Není-li stížnost zjevně nepřijatelná jako celek, může o ní být rozhodováno pouze na úrovni senátu a velkého senátu, tedy veřejnými rozhodnutími.

1.3. STÍŽNOSTI VYŠKRTNUTÉ ZE SEZNAMU

V uplynulém období Soud rozhodl u dvou komunikovaných stížností o jejich vyškrtnutí ze seznamu případů, a to v jedné kauze na základě smírného urovnání, k němuž strany dospěly.

1.3.1. Schválená smírná urovnání stížností

Smírně urovnána¹³ během druhého pololetí roku 2008 byla pouze jediná stížnost, k níž se váže:

- rozhodnutí senátu páté sekce Soudu ze dne 4. listopadu 2008 ve věci č. 466/05 – *Raul Kohner*: stěžovatel na poli řady ustanovení článku 6 Úmluvy napadal průběh trestního řízení proti němu, ve kterém byl obviněn z organizování trestných činů vraždy a ublížení na zdraví; smírné urovnání předpokládá, že vláda stěžovateli zaplatí částku 2 000 €.

1.3.2. Stažené stížnosti

Ze seznamu byla vyškrtuta pouze část stížnosti *Hejkrliková*, neboť Soud dospěl k závěru, že stěžovatelka na ní netrvá [článek 37 odst. 1 písm. a) Úmluvy]. O rozhodnutí je referováno v oddílu 1.2.1.; ve zbytku byla totiž stížnost prohlášena za nepřijatelnou.

II. Přehled případů, u nichž nastal v období od 1. července do 31. prosince 2008 vývoj a řízení o nich nadále probíhá

Takový vývoj se mohl projevit rozhodnutím Soudu prohlásit stížnost alespoň v nějakém rozsahu za přijatelnou (oddíl 2.1.), rozhodnutím Soudu oznámit stížnost vládě a požádat ji o vyjádření k přijatelnosti a odůvodněnosti (oddíl 2.2.) nebo jiným způsobem (oddíl 2.3.).

2.1. STÍŽNOSTI PROHLÁŠENÉ ZA PŘIJATELNÉ

Soud v uplynulém období neprohlásil žádnou komunikovanou stížnost za přijatelnou zvláštním rozhodnutím.¹⁴

¹³ Účelnost a finanční hodnota smíru se posuzují v rámci konzultací s náměstký ministrů spravedlnosti, financí a zahraničních věcí, popř. jinými ústředními správními úřady zainteresovanými v tom kterém případě. Návrhy smírného urovnání se předkládají ke schválení vládě, jen pokud hodnota smíru dosáhne 1 mil. Kč. Viz Závazné postupy..., schválené usnesením vlády ze dne 19. července 2000 č. 735.

¹⁴ Rozhodnutí o přijatelnosti bývají v souladu s praxí, jež se vyvinula na základě článku 29 odst. 3 Úmluvy, formálně přijímána v rozsudcích Soudu, je-li alespoň část stížnosti shledána přijatelnou.

2.2. NOVĚ OZNÁMENÉ STÍŽNOSTI

Ve druhém pololetí roku 2008 bylo vládě oznámeno celkem deset nových stížností, jejichž výčet podle pořadí jejich doručení vládě je následující:

- stížnost č. 14728/04 – *Věra Skoupá*: stěžovatelka namítá porušení svého práva na pokojné užívání majetku ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1 v řízení o zrušení práva společného nájmu družstevního bytu, v němž bylo toto právo přiznáno výlučně jejímu bývalému manželovi;
- stížnost č. 11997/05 – *Lesní společnost Přimda, a. s.*: stěžovatelka namítá porušení svého práva na pokojné užívání majetku v důsledku určení, že není vlastníkem nemovitosti zahrnuté do privatizačního projektu;
- stížnost č. 35524/06 – *Michalis Artemi a Panos Gregory proti Kypru, Rakousku, Belgii, České republice, Dánsku, Estonsku, Finsku, Francii, Německu, Maďarsku, Irsku, Itálii, Lotyšsku, Litvě, Lucembursku, Maltě, Nizozemí, Polsku, Portugalsku, Slovensku, Slovinsku a Švédsku*: k této stížnosti odkazujeme na pododíl 2.4.3, přičemž podrobnější informace budou poskytnuty až ve zprávě za první pololetí roku 2009, kdy byla stížnost oznámena žalovaným vládám se žádostí o zaujetí stanoviska k její přijatelnosti;
- stížnost č. 37330/05 – *Lubomír Kropáček*: stěžovatel namítá porušení svého práva na respektování rodinného života, zaručeného v článku 8 Úmluvy, v důsledku nedostatečného prosazování jeho práva na styk s nezletilou dcerou;
- stížnost č. 3673/03 – *Fred Steiniger a Michael Steiniger*: stěžovatelé tvrdí, že odmítnutím ústavní stížnosti došlo k porušení jejich práva na soud a že spravedlivost řízení utrpěla i před soudem prvního stupně, který neodročil jednání, ačkoli se jejich právní zástupce pro nemoc omluvil (článek 6 odst. 1 Úmluvy);
- stížnost č. 32899/05 – *Ladislava Žilová a ostatní* se pod zorným úhlem práva na pokojné užívání majetku a spravedlivosti řízení týkala soudního rozhodnutí o nařízení demolice rekreačního objektu;
- stížnost č. 4824/06 a 15512/08 – *Thomas Lawrence Macready* se vztahuje k řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí a souvisejícímu respektování rodinného života stěžovatele;
- stížnost č. 32384/05 – *František Matoušek* kritizuje odmítnutí správní žaloby v důsledku výkladu zákonného ustanovení o lhůtě pro její podání, a namítá tudíž porušení práva na soud;
- stížnost č. 2913/04 – *Olga Píková* podala povinná osoba v restituci a zpochybňuje přiměřenost zásahu do svého vlastnického práva, jakož i spravedlivost soudního řízení;
- stížnost č. 35836/05 – *Richard Adamíček* naráží na odmítnutí ústavní stížnosti v kombinaci s dovoláním a domáhá se uznání práva na soud.

2.3. ÚČAST NA VEŘEJNÉM JEDNÁNÍ SOUDU

V daném období se nekonalo žádné veřejné jednání o stížnosti proti České republice.

2.4. OSTATNÍ AKTIVITY VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE VE VZTAHU K SOUDU

V tomto oddílu z valné části konstatujeme, že nejsou výrazné novinky.

2.4.1. Projednávání stížností na regulaci nájemních vztahů

Informace obsažené v předchozí zprávě zůstávají platné. Soud zatím nevydal žádné rozhodnutí o stížnostech ani nerozhodl o dalším postupu jejich projednávání.

Připomínáme nicméně, že pro obhajobu státu je v danou chvíli nejdůležitější, aby byl problém regulace nájemních vztahů uspokojivě vyřešen alespoň *pro futuro*, zejména v souvislosti s blížícím se ukončením platnosti první části zákona č. 107/2006 Sb., o jednostranném zvyšování nájemného (31. prosince 2010, popř. až 2012), a za tím účelem byly přijímány provázané kroky konsistentně směřující k odstranění důsledků nerovnováhy v regulaci nájemních vztahů.

2.4.2. Intervence vlády České republiky v případech proti jiným státům

Vláda České republiky během druhého pololetí 2008 neintervenovala ani v případech proti jiným státům, jež se týkají českých občanů (článek 36 odst. 1 Úmluvy), ani v případech proti jiným státům, které vzbuzují obecnější otázky výkladu a používání Úmluvy (článek 36 odst. 2 Úmluvy).

2.4.3. Koordinace žalovaných států při jmenování soudce ve společném zájmu

Soud oznámil žalovaným vládám členských států Evropské unie podání stížnosti č. 35524/06 – *Michalis Artemi a Panos Gregory proti Kypru, Rakousku, Belgii, České republice, Dánsku, Estonsku, Finsku, Francii, Německu, Maďarsku, Irsku, Itálii, Lotyšsku, Litvě, Lucembursku, Maltě, Nizozemsku, Polsku, Portugalsku, Slovensku, Slovinsku a Švédsku* a vyzval je ke jmenování jednoho soudce, který bude v příslušném senátu zasedat ve společném zájmu žalovaných států.¹⁵ Zmocněnci žalovaných států dospěli k dohodě o jmenování soudce zvoleného za Lucembursko a soudce zvoleného za Kypr a Soud tuto volbu akceptoval.

Stížnost podala osoba donucená opustit severní část Kypru po turecké invazi v roce 1974 a její vnuk a týká se svobody pohybu a zákazu vyhoštění vlastních státních příslušníků, zaručených články 2 a 3 Protokolu č. 4 k Úmluvě, a souvisí s přijetím protokolu č. 10 ke smlouvě o přistoupení k Evropské unii z roku 2003, kterým se pozastavuje účinnost *acquis communautaire* ve zmíněné části ostrova, nad níž nevykonává kyperská vláda efektivní kontrolu. Z 27 členských států Evropské unie nejsou žalovány ty, které přistoupily až po roce 2004, a ty, které neratifikovaly Protokol č. 4 k Úmluvě.

III. Výkon rozsudků Soudu

Na materii výkonu rozsudků Soudu lze, podobně jako to činí Výbor ministrů, nahlížet v rovinných zaplacení spravedlivého zadostiučinění (oddíl 3.1.), individuálních opatření k nápravě porušení Úmluvy (oddíl 3.2.) a obecných opatření k zamezení dalšího porušování Úmluvy (oddíl 3.3.). Výsledkem splnění všech povinností vyplývajících z rozsudků Soudu podle článku 46 Úmluvy je vydání závěrečné rezoluce, kterou také řízení o stížnosti definitivně končí (oddíl 3.4.).

K pododdílům věnovaným nápravným opatřením je nezbytné předeslat, že si požadavky sekretariátu Výboru ministrů mohou později vynutit přehodnocení tam obsažené analýzy.

¹⁵ Jedná se o projev pravidla, že v senátu má zasedat vždy soudce zvolený za žalovaný stát, a nemůže-li, pak jiný soudce Soudu nebo soudce *ad hoc* určený žalovanou vládou.

3.1. ÚHRADA SPRAVEDLIVÉHO ZADOSTIUCINĚNÍ

V předchozí zprávě byla podána informace o určitých problémech s dodržováním doslovného znění výroků o spravedlivém zadostiucinění obsažených v rozsudcích Soudu, podle nichž má být částka stanovená v měně euro převáděna na národní měnu žalovaného státu vždy podle kursu platného ke dni úhrady.

Česká republika ve svém vyjádření adresovaném sekretariátu Výboru ministrů vysvětlila objektivní potíže s naplňováním tohoto pravidla v praxi. Reakce sekretariátu byla spíše pragmatičtější a vyzněla ve prospěch doplacení vzniklých nedoplatků alespoň u některých stěžovatelů (zejména ve věci *Havelka a ostatní*).

Během druhého pololetí roku 2008 nicméně Ministerstvo spravedlnosti získalo u svého účtu u České národní banky možnost používat internetové bankovníctví, díky němuž již v zásadě lze zadat příkaz k úhradě v českých korunách vypočtený podle aktuálního kursu vyhlášeného Českou národní bankou a nechat jej provést v ten samý den.

Tato možnost však nebyla v praxi využita, a proto u plateb realizovaných v období, za které se podává tato zpráva, vznikly nedoplatky. Jedna platba prováděná na konci roku byla navíc opožděná. Problémy jsou řešeny v rámci Ministerstva spravedlnosti.

3.2. INDIVIDUÁLNÍ OPATŘENÍ K NÁPRAVĚ PORUŠENÍ ÚMLUVY

Napřed je namístě se zmínit o problematice individuálních opatření k výkonu rozsudků vydaných ve druhém pololetí roku 2008 a potom se vrátit k této problematice u rozsudků vydaných v dřívější době.

3.2.1. Rozsudky vydané ve druhém pololetí roku 2008

Z těchto rozsudků (viz pododíl 1.1.1.) vznikají otázky možného navrácení právního postavení stěžovatelů ve stav předcházející zjištěnému porušení Úmluvy (*restitutio in integrum*) v následujících případech:

- rozsudek *Melich a Beck* představuje trestní případ, kdy v poslední instanci rozhodoval Ústavní soud, a proto stěžovatelé mohli podat a také podali návrh na obnovu řízení, o kterém dosud nebylo rozhodnuto;
- kauza *Družstevní záložna PRIA* se naopak vztahuje k občanskoprávnímu případu, u něhož obnova řízení v návaznosti na rozsudek Soudu není možná; lze dále poukázat na probíhající řízení o náhradu škody, které stěžovatelka již dříve zahájila u Obvodního soudu pro Prahu 1, i na skutečnost, že o její žalobě proti druhému rozhodnutí o prodloužení nucené správy dosud Nejvyšší správní soud nerozhodl s odvoláním na probíhající konkurs;
- rozsudek ve věci *Forminster Enterprises Limited*, v níž bylo zjištěno nepřiměřeně dlouhé zajištění akcií, vybízí buď k uvolnění tohoto majetku, nebo – s ohledem na závěry Krajského soudu v Hradci Králové o tom, že je předmětné akcie s ohledem na jejich nejasné vlastnictví třeba uložit do soudní úschovy – k urychlenému dokončení trestního stíhání obviněných v kauze vytunelovaného fondu TREND a též k urychlenému uskutečnění kroků, které z rozhodnutí trestního soudu vyplynou (zejména pokud bude v tomto výroku rozsudek soudu prvního stupně potvrzen).

Ostatní rozsudky vydané ve druhém pololetí roku 2008 zřejmě nevyžadují žádné další kroky v rovině individuálních opatření.

3.2.2. Rozsudky z doby dřívější

Problémy s individuálními opatřeními k nápravě ovšem přetrvávají u některých rozsudků vydaných v dřívější době. Na tomto místě lze odkázat na tutéž kapitolu v předchozích zprávách o stavu vyřizování stížností a konstatovat, že jen v některých případech došlo k žádoucímu posunu.

Zaprvé, případy *Wallová a Walla* a *Havelka a ostatní* zůstávají předmětem podrobného sledování ze strany Výboru ministrů a nezdá se, že by šely na vnitrostátní úrovni k uspokojivému řešení.

- V prvně zmiňované kauze přetrvává složitá situace, navzdory úsilí orgánů sociálně-právní ochrany dětí a dalších zainteresovaných institucí. Manželé Wallovi jsou si podle všeho značné komplikovanosti jejich případu vědomi a momentálně neusilují o změnu předchozích soudních rozhodnutí o tom, že děti mají zůstat v pěstounské péči.
- Předpokladem pro návrat dětí pana Havelky do jeho péče je zabezpečení uspokojivého bydlení pro rodinu. Žádosti pana Havelky o přidělení bytu však Městská část Praha 15 i přes vysvětlení citlivosti této kauzy nevyhověla. Už jen z tohoto důvodu tudíž není příliš reálné, že by se děti v dohledné době vrátily do péče otce, jinými slovy, že by došlo k ukončení stavu, který Soud označil za porušení práva pana Havelky a jeho tří dětí na pokojný rodinný život. Nelze stále vyloučit, že bude Výbor ministrů Rady Evropy reagovat přijetím mezitímní rezoluce, ve které neuspokojivý výkon rozsudku konstatuje a vyzve Českou republiku k větší snaze, čímž dodá požadavku na scelení rodiny Havelkových v návaznosti na rozsudek Soudu větší váhu a publicitu.

Zadruhé, ve věci *Andělová* bylo konzultací orgánu sociálně-právní ochrany dětí, který vyslechl zúčastněné, zjištěno, že styk stěžovatelky s její nezletilou dcerou probíhá poměrně uspokojivě pro všechny, přičemž nikdo, ani stěžovatelka, nežádá státní orgány o asistenci.

Zatřetí, zdaleka ne všechna soudní řízení, jejichž nepřiměřenou délku konstatoval Soud, spějí urychleně k definitivnímu skončení. Jak opakovaně uvádíme, dosavadní způsob provádění individuálních opatření v těchto případech není příliš efektivní, leč do výkonu soudní moci lze zasahovat jen v omezeném rozsahu. Náplast pro poškozené tu představuje možnost žádat o přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou délkou řízení, ale tento institut neodstraňuje porušování Úmluvy, jen jeho následky.

3.3. OBECNÁ OPATŘENÍ K ZAMEZENÍ PORUŠOVÁNÍ ÚMLUVY

Také u obecných opatření k nápravě napřed uvedeme několik poznámek k výkonu rozsudků vydaných ve druhém pololetí roku 2008 a potom se vrátíme k této problematice u rozsudků vydaných v dřívější době.

3.3.1. Rozsudky vydané ve druhém pololetí roku 2008

Jak vyplývá z pododdílu 1.1.1., týkaly se tyto rozsudky různých problematik, z nichž některé jsou nové.

Trojice rozsudků – *Vokoun*, *Regálová* a *Melich a Beck* – jsou z hlediska obecných opatření spíše výzvou pro aplikační praxi, přičemž problémy na poli práva na spravedlivý proces identifikované v prvních dvou zmíněných kauzách nejsou nové. Totéž obdobně platí pro rozsudek *Fešar*, který se týká práva na svobodu a ve kterém Soud dospěl k podobným závěrům jako v dřívější věci *Smatana*. Nařídí-li Ústavní soud obnovu řízení ve věci *Melich a Beck*, přispěje to navíc ke zvýšení viditelnosti právních závěrů obsažených v rozsudku Soudu.

Zbylé rozsudky však otazníky stran potřeby přijmout obecná opatření k nápravě v určitém rozsahu vyvolávají.

Zaprvé, rozsudek *Družstevní záložna PRIA a ostatní* kritizuje jednak nedostatečný soudní přezkum rozhodnutí o nucené správě, jednak chybějící přístup orgánů záložny k dokumentaci, kterou měl v rukou nucený správce, ale která byla nezbytná pro úspěšné uplatnění opravných prostředků proti rozhodnutím o nucené správě.

- Otázka práva na přístup k soudu – soudního přezkumu rozhodnutí o nucené správě – byla, zdá se, vyřešena novým soudním řádem správním a posunem judikatury Nejvyššího správního soudu vztahující se k výkladu zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech, ve znění zejména zákona č. 100/2000 Sb. (viz usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 12. října 2004 sp. zn. 5 A 131/2001-69).
- Problematika práva vedení záložny (popř. jiné instituce v podobném postavení) na přístup k potřebné obchodní a účetní dokumentaci týkající se záložny v kontextu možného zpochybnění oprávněnosti uvalení (popř. prodloužení) nucené správy bude předmětem dalšího zkoumání. Lze v této souvislosti upozornit i na potřebu přihlídnout k jiné podobné stížnosti (č. 74152/01 – *Rodinná záložna, spořitelní a úvěrní družstvo*), která z hlediska článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě nenastoluje úplně shodné otázky a o níž dosud nepadl rozsudek ve věci samé, který by tyto otázky vyjasnil.

Zadruhé, rozsudek *Forminster Enterprises Limited* poukázal na nepřiměřeně dlouhé zajištění cenných papírů během trestního řízení. Nebylo by patrně užitečné vykládat tento rozsudek úzce, tzn. jen jako řešení konkrétního případu daného okolnostmi. Je zřejmé, že nepřiměřeně dlouhé trestní řízení může mít nepříznivé dopady do majetkové sféry obviněných, ale i třetích subjektů, nejenom pokud jde o cenné papíry, ale i jiné majetkové hodnoty. V současné právní úpravě též není zakotvena zásada, obdobná zásadě uplatňované při rozhodování o dalším trvání vazby, že důsledky průtahů v řízení nemůže legitimně nést subjekt stížený nějakým zajišťovacím opatřením uvaleným orgány činnými v trestním řízení. Výkon tohoto rozsudku v rovině obecných opatření tudíž musí být předmětem dalších úvah, které mohou vyústit v potřebu změn právní úpravy.

Zatřetí, rozsudek *Rashed* odhalil nedostatečnou právní úpravu zadržení žadatelů o mezinárodní ochranu v tranzitním prostoru mezinárodního letiště. Zatímco problém zadržování těchto osob i mimo prostor letiště byl vyřešen novelou zákona o azylu č. 379/2007 Sb. a otázka soudního přezkumu byla vyjasněna Nejvyšším správním soudem (viz rozsudek ze dne 15. listopadu 2007 sp. zn. 9 Aps 5/2007-63), předmětem dalších úvah z hlediska přijetí obecných opatření musí být otázka zajištění požadované rychlosti soudního přezkumu zadržení a zamezení výkladu azylovým zákonem stanovených lhůt pro rozhodnutí o povolení vstupu na území fakticky znamenajícímu jejich prodloužení.

Začtvrté, rozsudek *Husák* určil porušení práva stěžovatele na slyšení v řízení o dalším trvání vazby a zároveň určitým způsobem korigoval judikaturu Ústavního soudu, který se v mezidobí pokusil reflektovat požadavky článku 5 odst. 4 Úmluvy ve světle platné zákonné právní úpravy. Ústavní soud především zrušením ustanovení § 242 odst. 2 trestního řádu (nález ze dne 22. března 2005 sp. zn. Pl. ÚS 45/04) vytvořil prostor pro to, aby se neveřejná zasedání, v nichž soudy v řízeních o vazbě rozhodují, mohla konat i za přítomnosti obviněného. Přesto by bylo vhodné, aby právo obviněného být slyšen bylo zakotveno přímo v trestním řádu, stejně jako okolnosti, za kterých je možné od slyšení upustit. Uspokojivé řešení by v tomto směru mohla přinést rekonstrukce trestního řádu, která by současně mohla zjednodušit dnes zbytečně komplikovaný systém rozhodování o dalším trvání vazby tak, aby kvantita těchto řízení poněkud ustoupila jejich kvalitě.

3.3.2. Rozsudky z doby dřívější

Předně, největší skupinu těchto rozsudků představují případy nepřiměřených délek soudních řízení z hlediska hmotněprávního, tj. článku 6 odst. 1 Úmluvy. Můžeme tu odkázat na předchozí zprávu; ani údaje ze soudních statistik za rok 2008 dřívější konstatování nemění, ať už

jde o velké kategorie agend¹⁶ nebo o agendy v citlivých oblastech, jako jsou spory rodičů o poměry nezletilých, spory pracovněprávní a z nich spory o náhradu škody způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání.¹⁷ Snižování délek soudních řízení a urychlené skončení zejména těch sporů, které již jsou nadměrně dlouhé, by mělo být i nadále prioritou. V roce 2008 nicméně přijata řada změn právní úpravy směřujících k odbřemenění soudců (novelizace občanského soudního řádu zákonem č. 7/2009 Sb. mění systém doručování, přičemž potíže na tomto poli nesporně bývají zdrojem průtahů). Pokračující úsilí je věnováno elektronizaci justice a zlepšení manažerských nástrojů v rukou předsedů soudů. Domníváme se však, že by každá změna procesních pravidel měla být doprovázena odpovídajícími ukazateli jejich dopadů; zjištěné údaje by usnadnily přesnější zacílení případných navazujících korekcí.

Další pozornost bude nezbytné věnovat výkonu rozsudků *Wallová a Walla a Havelka a ostatní*, již zmíněných výše v pododdílu 3.2.2. v souvislosti s individuálními opatřeními. Jedná se o nežádoucí praxi mnohdy nedostatečně zdůvodněného odebrání dětí z péče biologických rodičů a jejich svěřování do ústavní výchovy. V současné době vzniká na Ministerstvu práce a sociálních věcí koncepční materiál věnovaný péči o ohrožené děti.¹⁸ Je namístě zdůraznit, že cílem tu nemůže být jen snížení počtu dětí umístěných v institucionální péči, ale vůbec snížení počtu dětí odebraných z péče jejich biologických rodičů. Je jinými slovy nezbytné upřednostňovat zachování přirozených rodinných pout, protože odebrání dítěte představuje zásah do rodinného života biologických rodičů i jejich dítěte bez ohledu na to, zda je dítě následně umístěno v institucionální péči nebo v náhradní rodině.

Konečně, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy mělo reagovat na rozsudek *D. H. a ostatní*, týkající se diskriminace romských dětí jejich zařazováním do zvláštních škol, a předložilo pro potřeby Výboru ministrů Rady Evropy návrh akčního plánu opatření, která povedou k vymýcení kritizované praxe. Ministerstvo školství návrh zprávy dokončilo v září 2008, byl však předložen vládě ke schválení až koncem února 2009.¹⁹ Tímto výkon rozsudku zdaleka nekončí; samotná zpráva předpokládá zpracování dalších materiálů.

3.4. REZOLUCE VÝBORU MINISTRŮ

V tomto oddílu se zmíníme o případech, ve kterých Výbor ministrů *de iure* nebo *de facto* uzavřel dohled na výkonem rozsudků.

¹⁶ Globálně vzato se délka řízení u řady agend snižuje, stejně jako se snižuje počet nedodělků. Jsou-li však spory starší pěti let, pravděpodobně bude délka řízení nepřiměřená. Průměrná délka občanskoprávních řízení pravomocně skončených v roce 2008 oproti roku 2005 poklesla o zhruba 29 dní (z 453 na 424 dní; v roce 2007 ovšem tato průměrná délka byla 400 dní), průměrná délka obchodních sporů poklesla z 822 dní v roce 2006 na 591 dní v roce 2008 (v roce 2007 to bylo 793 dní). Průměrná délka trestního řízení od sdělení obvinění po právní moc v roce 2008 činila 319 dní; takto pojatý ukazatel je sledován nově a zohledňuje fakt, že podle článku 6 odst. 1 Úmluvy začíná trestní řízení v zásadě sdělením obvinění.

¹⁷ Průměrná délka řízení, ve kterém bylo vydáno první rozhodnutí o výchově (svěření) dítěte, pravomocně skončených v roce 2008, činila 170 dní. Průměrná délka řízení, ve kterém bylo vydáno takové rozhodnutí pro případ rozvodu, činila 139 dní. Další rozhodnutí o výchově (svěření) dítěte (tj. o změně výchovného prostředí) bylo skončeno v průměru za 180 dní.

Řízení o skončení pracovního poměru zaměstnavatelem trvala v roce 2008 v průměru 802 dní, spory z nároků na základní mzdu a náhradu mzdy 827 dní a spory o nárok zaměstnance na náhradu škody za pracovní úraz nebo škody způsobené nemocí z povolání 1 213 dní (tento údaj, již tak nepříznivý, se oproti roku 2007 opět zhoršil). V prvních dvou jmenovaných skupinách pracovněprávních sporů trvalo více než 30 % řízení déle než dva roky, ve třetí jmenované skupině to bylo dokonce více než 55 %.

¹⁸ Usnesení vlády ze dne 19. ledna 2009 č. 76 předpokládá předložení Národního akčního plánu k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti do konce června 2009.

¹⁹ Usnesení vlády ze dne 16. března 2009 č. 303.

3.4.1. Přijaté závěrečné rezoluce Výboru ministrů

Dne 8. října 2008 přijal Výbor ministrů závěrečnou rezoluci,²⁰ již ukončil projednávání výkonu jediného rozsudku:

- rozsudek ze dne 7. února 2008 ve věci *Dymáček a Dymáčková*.

3.4.2. Případy připravené na vydání závěrečné rezoluce Výboru ministrů

Ke konci druhého pololetí roku 2008 se jedná o tyto případy:

- rozsudek ze dne 18. července 2006 ve věci *Štefanec*;
- rozsudek ze dne 12. července 2001 ve věci *Malhous*;
- rozsudek ze dne 25. května 2004 ve věci *Kadlec a ostatní*;
- rozsudek ze dne 20. dubna 2004 ve věci *Bulena*;
- rozsudek ze dne 28. června 2005 ve věci *Zedník*;
- rozsudek ze dne 13. prosince 2005 ve věci *Zemanová*;
- rozsudek ze dne 7. prosince 2006 ve věci *Linkov*;
- rozsudek ze dne 21. září 2006 ve věci *GECO, a. s.*;
- rozsudek ze dne 26. října 2006 ve věci *Mareš*;
- rozsudek ze dne 7. července 2005 ve věci *Chmelíř*.

²⁰ Rezoluce CM/ResDH(2008)93.

Obsah

Úvod.....	1
Kontext	1
Přehled stavu vyřizování stížností proti České republice	2
I. Přehled případů uzavřených Soudem v období od 1. července do 31. prosince 2008	3
1.1. Rozsudky Soudu ve věci samé	3
1.1.1. Nové rozsudky Soudu	3
1.1.2. Žádosti o postoupení věci velkému senátu	12
1.2. Stížnosti prohlášené za nepřijatelné	12
1.2.1. Komunikované stížnosti prohlášené za nepřijatelné	13
1.2.2. Nekomunikované stížnosti prohlášené za nepřijatelné	19
1.2.3. Komunikované stížnosti prohlášené za částečně nepřijatelné.....	20
1.3. Stížnosti vyškrtnuté ze seznamu.....	21
1.3.1. Schválená smírná urovnání stížností	21
1.3.2. Stažené stížnosti.....	21
II. Přehled případů, u nichž nastal v období od 1. července do 31. prosince 2008 vývoj a řízení o nich nadále probíhá	21
2.1. Stížnosti prohlášené za přijatelné	21
2.2. Nově oznámené stížnosti	22
2.3. Účast na veřejném jednání Soudu	22
2.4. Ostatní aktivity vládního zmocněnce ve vztahu k Soudu.....	22
2.4.1. Projednávání stížností na regulaci nájemních vztahů	23
2.4.2. Intervence vlády České republiky v případech proti jiným státům	23
2.4.3. Koordinace žalovaných států při jmenování soudce ve společném zájmu	23
III. Výkon rozsudků Soudu.....	23
3.1. Úhrada spravedlivého zadostiučinění	24
3.2. Individuální opatření k nápravě porušení Úmluvy	24
3.2.1. Rozsudky vydané ve druhém pololetí roku 2008	24
3.2.2. Rozsudky z doby dřívější.....	25
3.3. Obecná opatření k zamezení porušování Úmluvy.....	25
3.3.1. Rozsudky vydané ve druhém pololetí roku 2008	25
3.3.2. Rozsudky z doby dřívější.....	26
3.4. Rezoluce Výboru ministrů	27
3.4.1. Přijaté závěrečné rezoluce Výboru ministrů	28
3.4.2. Případy připravené na vydání závěrečné rezoluce Výboru ministrů.....	28
Obsah	29